

Volwassendoop, kinderdoop, herdoop

Een bijbelse verkenning

Dr. C. Graafland

Uitgave: IZB, Amersfoort

4^e druk 1996

INHOUD

INLEIDING

Actualiteit

Wijze van behandeling

1. BESNIJDENIS EN VERVULLING

1.1. De hele Bijbel

2. HET NIEUWE TESTAMENT

2.1. Romeinen 4

2.2. Zegel der gerechtigheid des geloofs

2.3. Het vervulde teken

3. HET OUDE TESTAMENT

3.1. Besnijdenis en geloof

3.2. Volwassen-besnijdenis en huis-besnijdenis

3.3. Menselijke devaluatie en goddelijke herwaardering

4. DE DOOP EN DE KINDEREN

4.1. De doop als bad van reiniging en vernieuwing. .

4.2. De Evangelieën

4.3. Opnieuw de twee zijden

4.4. Na Pinksteren: Handelingen en de Brieven

5. AFSLUITENDE EN AANVULLENDE OPMERKINGEN

5.1. Zo werkt God

5.2. Geloof en doop

5.3. Gods grens en onze grens

5.4. De doop en onze geschiedenis

5.5. Doopvernieuwing en herdoop

5.6. Nogmaals: geloof en doop

5.7. Vragen in de praktijk

REGISTER VAN BIJBELPLAATSEN

INLEIDING

Actualiteit

Het zal niet nodig zijn om een uitvoerige verantwoording af te leggen van de redenen en motieven die ons ertoe gebracht hebben om ons te bezinnen op de vragen rondom volwassendoop, kinderdoop en herdoop. Deze vragen worden ons uit de dagelijkse praktijk van het leven der christelijke gemeente aangereikt. Het zijn bepaald geen theoretische vragen die op een eveneens theoretische manier zouden kunnen worden beantwoord. Veeleer komen de vragen op vanuit het leven van de gemeente zelf, rondom Woord en sacrament. Dat wil zeggen dat het om vragen gaat die de levens raken van de lidmaten der gemeente. Velen worstelen met de doop. Nog preciezer: met hun gedoopt zijn. Is het juist geweest dat zij als kind de doop hebben ontvangen? Iets dat voor hen jarenlang min of meer vanzelfsprekend geweest is, is nu tot een ernstige en soms benauwende vraag geworden. En het zoeken naar een antwoord is niet eenvoudig. Het gaat gepaard met een diepe en soms lange geestelijke worsteling.

De vragen rondom doop en herdoop worden ons echter evenzeer aangereikt van de kant van de ambtsdragers. Er is een jong, levend en actief gemeentelid dat aan zijn predikant vraagt om de herdoop te ontvangen. Deze predikant kan onmogelijk aan dit verzoek voldoen vanuit zijn geloofsvisie op de doop, maar toch zit hij ermee. Hij is ermee aan het denken geslagen. Hij leest en onderzoekt zijn Bijbel opnieuw. En hij is niet de enige. Zijn broeder ouderling zit met dezelfde dingen omdat hij op zijn huisbezoek met dezelfde vragen in aanraking komt. Het wordt nog moeilijker wanneer de ambtsdragers bij elkaar komen in hun ambtelijke vergaderingen: in kerkenraad, classica of provinciale vergadering, enz. Er zijn niet alleen gemeenteleden die om herdoop vragen maar ook die zich elders al hebben laten herdopen en toch als volwaardige lidmaten bij hun (oude) gemeente willen blijven behoren. Zij willen in die gemeente het ambt uitoefenen en aan het Heilig Avondmaal deelnemen. Hoe moet er dan worden gehandeld?

De vragen spitsen zich het meest toe wanneer ook predikanten tot de herdoop overgaan, zowel passief als actief. Daarin ligt opgesloten dat zij ook geen kinderen meer willen dopen. Zij kunnen het niet meer doen om hun gewetens wil.

Zo is het dus wel een uiterst actuele vraagstelling die wij hebben aangesneden. Tegelijk is het gesprek over deze dingen bijzonder moeilijk. Dit heeft zijn bepaalde redenen.

In de eerste plaats is het daarom zo moeilijk omdat het al of niet afwijzen van de kinderdoop weliswaar niet behoort tot het fundament van de gemeente, maar wel behoort tot de structuur, het gebinte van de gemeente. Tot het fundament van de gemeente behoort de leer van de drie-eenheid van God, de verzoening door het bloed van Christus, de werkelijkheid van zijn opstanding, het werk van de Heilige Geest, enz. Geloofszaken die op dit niveau liggen, zijn hier niet in het geding. Maar wel raken de verschillen het gebinte, de structuur van de gemeente. De bediening van de sacramenten, de visie op de gemeente als behorende tot het verbondsvolk van God, de opvoeding en het onderricht dat daarop is gebaseerd, enz. komen hierbij in het geding. Al deze aspecten raken direct het leven van de gemeente. Daarom grijpen de verschillen rondom de doop zo diep in de gemeente in. Er ontstaat vaak verwarring en soms een hevige polarisatie.

Aansluitend op het bovenstaande is het gesprek ook daarom moei

lijk omdat het plaatsvindt tussen kinderen van God. Ging het om de strijd tussen waarheid en leugen, tussen geloof en ongeloof, tussen kinderen van God en vijanden van God, dan zou het ook moeilijk zijn maar dan is er in ieder geval sprake van een duidelijke tegenstelling. Maar hier ligt het anders. Wij zijn er diep van overtuigd dat zij, die de volwassendoop voorstaan, kinderen van God zijn die ernst willen maken met het Woord en de dienst des Heren. Ja, juist daarom zijn zij met de kinderdoop komen zitten. Dit maakt het gesprek extra moeilijk. Er ligt iets verdrietigs in, vooral als de liefdeband des geloofs gevoeld wordt, de eenheid in Christus. Je zou dan zo graag ook op dit punt eensgezestes willen zijn temeer omdat het oneens zijn hierin in de praktijk van het leven der gemeente zulke vergaande consequenties heeft.

Het gesprek is ook moeilijk omdat de christelijke gemeente moet erkennen dat zij aan de kracht en betekenis van de doop zo weinig gestalte geeft. Daarom is het ook aan haar zelf te wijten dat er onder haar leden zijn die die kracht en betekenis niet (meer) zien. Het is hun vanuit de gemeente niet bijgebracht, niet vóórgeleefd. Daarom mag de kerk als het gaat om de handhaving van de kinderdoop wel ootmoedig en ingehouden spreken. Haar vrijmoedigheid mag wel met grote bescheidenheid gepaard gaan. In ieder geval zal zij nooit aan de kinderdoop kunnen vasthouden omdat zij zelf de rijkdom ervan zo duidelijk heeft uitgedragen. Als zij het doet en dat zal toch haar roeping zijn, kan dat alleen omdat de Here zelf in zijn Woord ons daarin is voorgegaan.

Wijze van behandeling

Uit bovengenoemde overwegingen vloeit voor ons vanzelf de keus voort welke wijze van behandeling van de vragen wij gewenst achten. Degenen die hun bezwaren tegen de kinderdoop inbrengen, doen dit op grond van de Bijbel. Wij willen dat volkomen ernstig nemen. Daarom willen wij ook het gesprek met hen op grond van de Bijbel voeren.

Voor ons persoonlijk betekent dit niet dat wij daarom afstand doen van de leertraditie van de kerk der eeuwen. Wij hebben zelf de diepe overtuiging dat in het verleden de kerk op bijbels krachtige wijze haar geloof heeft beleden. Zij heeft het getuigenis daarvan neergelegd in haar belijdenis geschriften en liturgische formulieren. Dat geldt zeker ook van het sacrament van de doop. Juist ook toegespitst op de kinderdoop omdat de bestrijding daarvan vrijwel alle eeuwen heeft plaatsgevonden en in het bijzonder wel in de eeuw van de Reformatie waaruit wij onze meeste belijdenis geschriften hebben ontvangen (Nederlandse Geloofsbelijdenis, Heidelbergse Catechismus). Wij willen ons persoonlijk daardoor wel laten leren omdat de rijkdom van Gods heilsopenbaring in de Schrift zo onuitputtelijk is, dat wij alleen samen met alle heiligen in staat zijn te vatten hoe groot de breedte en lengte en hoogte en diepte is en te kennen de liefde van Christus die de kennis te boven gaat 'opdat gij vervuld wordt tot alle volheid Gods' (Ef. 3:18,19).

Toch willen wij in dit geschrift ons alleen richten op de Bijbel. Dat doen wij om zoveel mogelijk tot een echt gesprek te komen met hen die hun bezwaren tegen de kinderdoop ook alleen op de Bijbel willen gronden als zij zeggen: de Bijbel is toch alleen gezaghebbend omdat zij het Woord van God is, dan ben ik het met hen helemaal eens. Daarom heb ik geen enkele moeite ermee om alleen het Woord Gods aan het woord te laten komen.

Wanneer wij *dán* elkaar mogen overtuigen, is dit uit de eerste hand.

Ten slotte willen wij erop wijzen dat wij geen uitvoerige behandeling gaan geven. Dat zou een omvangrijk boek tot gevolg hebben, wat in het kader van deze publicatie niet in de bedoeling ligt. Het blijft beperkt tot een bijbelse verkenning die zich ten doel stelt om enkele hoofdlijnen uit de Schrift op te diepen om zo verdere en diepere bezinning en gesprek mogelijk te maken.

1. BESNIJDENIS EN VERVULLING

1.1. De hele Bijbel

De Heilige Doop wordt alleen genoemd in dat deel van de Bijbel dat wij aanduiden met het Nieuwe Testament. Het Nieuwe Testament is echter niet de hele Bijbel. Tot de hele Bijbel behoort ook het Oude Testament. De vraag die hieruit onmiddellijk voortvloeit, is of de doop in het Nieuwe Testament zo maar uit de lucht is komen vallen. Natuurlijk niet. Zoals het hele Nieuwe Testament zelf niet zo maar uit de lucht is komen vallen. Het Nieuwe Testament is de vervulling van het Oude Testament. Of beter gezegd: Datgene waarvan het Nieuwe Testament getuigenis aflegt, namelijk de komst van Jezus Christus in het vlees en de geschiedenis van zijn daden, lijden, opstanding en hemelvaart en zijn uitstorten van de Geest, dat is de vervulling van datgene waarvan het Oude Testament getuigenis aflegt, namelijk de daden en beloften van de God van Israël. We treffen in het Nieuwe Testament dan ook telkens uitspraken aan die op die vervulling uitdrukkelijk wijzen. Vooral het Mattheüsevangelie is hier vol van. Telkens wijst Mattheüs erop wanneer het gaat om een gebeurtenis, een daad of een woord van Jezus dat daarmee de Schrift in vervulling is gegaan, vgl. onder andere Mt. 1:22v., 2:17, 27:9. Maar ook het Johannesevangelie, met name wanneer over het lijden en sterven van Jezus wordt gesproken, ziet telkens de Oudtestamentische profetie in vervulling gaan, onder andere Joh. 19:36v. Zo wordt het hele getuigenis van het Oude Testament in het vervullingsgebeuren opgenomen. In Mt. 5: 17 spreekt Jezus over de vervulling van de wet. In Luc. 4:21 horen wij Jezus zeggen in de synagoge van Nazareth nadat hij uit de profetieën van Jesaja 61 heeft voorgelezen: Heden is dit schriftwoord voor uw oren vervuld. Zo is er in Luc. 22: 15 gesproken over de vervulling van het Pascha. En dan blijkt deze vervulling van het Pascha te bestaan uit de instelling van het Heilig Avondmaal omdat het offerlam van het Oudtestamentische Pascha in het offer van het Lam Gods zijn vervulling heeft gevonden.

Zo wordt dus alles van het Oude Testament in het Nieuwe Testament in de komst van Christus tot vervulling gebracht. Dat geldt van de wet, dat geldt van de profetie, dat geldt van het Pascha. Dat geldt ook van de besnijdenis. Daarom wordt ook de doop van Jezus door Johannes in de Jordaan in verband gebracht met de vervulling. Men leze Mt. 3:15, waar Jezus tegen Johannes zegt: Laat Mij thans worden, want aldus betaamt het ons alle gerechtigheid te *vervullen*. Door zijn doop heeft Jezus zijn besnijdenis als zegel der gerechtigheid vervuld. Daarom is zijn doop tevens het begin van het volbrengen van zijn door de Vader gegeven opdracht om alle gerechtigheid te vervullen. In Jezus, in zijn woord, zijn daad, zijn doop, zijn geschiedenis, komen de wet en de profetie, het Pascha en de besnijdenis, ja, het hele Oude Testament tot vervulling.

Daarom is het zo belangrijk om goed te verstaan wat er met deze vervulling is bedoeld. Wij zijn dadelijk geneigd te denken dat vervulling wil zeggen: afschaffing. Maar dat betekent het toch allereerst niet. Dat wordt wel duidelijk uit wat Jezus over de vervulling van de wet zegt in Mt. 5: 17, 18: Ik ben niet gekomen om te ontbinden, maar om te vervullen. Want voorwaar, Ik zeg u: eer de hemel en de aarde vergaat, zal er niet één jota of één tittel vergaan van de wet, eer alles zal zijn geschied.

Vervulling is geen afschaffing maar wijst er juist veel meer op dat de dingen nu pas tot hun eigenlijke gestalte, hun inhoud, hun zin, hun kracht en ontplooiing komen. Wat in het Oude Testament beloofd is of voorafschaduwd is, komt in het Nieuwe Testament tot zijn eigenlijke vorm, inhoud, betekenis, kracht en ontplooiing. Zo is de belofte aangaande de Messias in de komst van Jezus tot haar eigenlijke gestalte, inhoud, kracht en betekenis gekomen. Zo zijn ook de tempel, de offers, de priesterdienst, enz. in het priesterlijk werk van Christus tot hun eigenlijke gestalte en waarheid gekomen. Zo is het paaslam in het Lam Gods tot zijn eigenlijke vorm gekomen. Zo is ook het Pascha tot zijn eigenlijke gestalte gekomen in het Avondmaal. En zo is ook de besnijdenis tot haar eigenlijke, vervulde, vorm gekomen in de doop.

De laatste twee, besnijdenis en doop, zien wij dan ook in het Nieuwe Testament samen en in verbinding met elkaar genoemd. Met name wijst Paulus erop in Col. 2: 11, 12: In Hem (Christus) zijt gij ook met een *besnijdenis*, die geen werk van mensenhanden is, besneden door het afleggen van het lichaam des vleses, in de besnijdenis van Christus, daar gij met Hem begraven zijt in de *doop*. Ook in Romeinen 4 en 6 zijn besnijdenis en doop inhoudelijk met elkaar verbonden. De verbinding tussen besnijdenis en doop ligt met name daarin, dat beide de overgang markeren van een leven buiten het heil naar een met Christus verbonden zijn en daardoor gaan behoren tot het volk (gemeente) dat God zich heeft toegeëigend. We zullen verderop nog uitvoeriger daarop ingaan.

Als de doop in het Nieuwe Testament dus de vervulling is van de besnijdenis in het Oude Testament, dan is het van het grootste belang om er achter te komen wat deze oudtestamentische besnijdenis heeft betekend. Want wij weten dan pas wat de vervulling van de besnijdenis in de doop inhoudt wanneer wij datgene wat vervuld wordt, de besnijdenis dus, kennen.

Zoëven opperde ik de gedachte dat men bij het woord vervulling gauw denkt aan afschaffing. Op grond van de Schrift zelf wordt het ons echter belet om zo hierover te denken. Vervulling is geen afschaffing maar juist van

kracht worden, tot volle waarheid komen. Toegespitst op de verhouding besnijdenis-doop meent men ook wel dat vervulling betekent dat het vleselijke geestelijk wordt. Het Oude Testament is dan vleselijk, het Nieuwe Testament geestelijk. Onder vleselijk wordt dan meteen ook verstaan: uitwendig, zonder geloof, puur lichamenlijk, automatisch.

Terwijl het geestelijke van het Nieuwe Testament wijst op: inwendig, innerlijk, door het geloof, persoonlijk, bewust. Het is duidelijk hoe dan de verhouding tussen besnijdenis en doop eruit gaat zien. Besnijdenis is dan verbonden met het vleselijke, de natuurlijke geboorte, het nationale volk Israël. De doop daarentegen wordt bepaald door een innerlijke, geestelijke werkelijkheid. Zij heeft te maken met het werk van de Heilige Geest, het geloof, de wedergeboorte en is daarom verbonden met de bewuste keus van de individuele gelovige. Kortom, besnijdenis en doop komen op deze wijze tegenover elkaar te staan.

Toch leert de Bijbel dat nu juist niet. Niet alleen wat het Oude Testament maar ook wat het Nieuwe Testament ons leert over de besnijdenis wijst ons een andere kant uit. De doop vormt geen tegenstelling met de besnijdenis maar de doop is de vervulling van de besnijdenis. En vervulling is juist, zoals wij reeds opmerkten, dat de besnijdenis in de doop tot haar volle kracht en waarheid is gekomen. Wat dat inhoudt, willen wij nu eerst vanuit het getuigenis van het Nieuwe Testament duidelijk gaan maken.

2. HET NIEUWE TESTAMENT

2.1. Romeinen 4

Om de bijbelse betekenis van de besnijdenis op het spoor te komen, wenden wij ons eerst tot het Nieuwe Testament omdat daar de besnijdenis uitdrukkelijk belicht wordt vanuit het in Christus geopenbaarde heil en zo ook gesteld wordt in relatie tot de doop. Het is met name de Romeinenbrief die hierover het meest uitvoerig handelt en daarom willen wij allereerst daarop de aandacht richten. De Brief aan de Romeinen heeft in de geschiedenis van de christelijke kerk, de eeuwen door, een grote rol gespeeld. Dat komt omdat daarin de nieuwtestamentische boodschap van Gods genade in Christus Jezus kernachtig en diep is vertolkt. De brief wordt beheerst door de rechtvaardiging van de goddeloze door het geloof in Christus Jezus (Rom. 3). Van daaruit worden lijnen getrokken naar de gemeente als de in Christus gestorven en opgestane gemeente die in deze wereld leeft op een nieuwe wijze tot Gods eer in de verwachting van zijn toekomst en uitgaande in woord en daad tot de ander.

Het opmerkelijke is nu dat in hoofdstuk 4 Paulus met nadruk erop wijst dat dit volle nieuwtestamentische heil in Christus, dat door het geloof ons deel wordt, ook al geheel en al in het Oude Testament wordt teruggevonden. Als bewijs daarvoor voert Paulus dan Abraham aan en gaat dan met name spreken over zijn besnijdenis.

Het uitgangspunt is dat Abraham geloofde in God. Dat deed hij op een uiterst persoonlijke wijze en tegelijk ook op een voorbeeldige wijze. Daarom wordt Abraham ook de vader der gelovigen genoemd (Rom. 4:11). Als vader der gelovigen is hij de eerste onder de gelovigen, niet alleen in tijdelijke zin, maar ook in kwalitatieve zin. Zijn geloof wordt ten voorbeeld gesteld aan alle andere gelovigen. Deze gedachte vinden wij niet alleen bij Paulus maar ook in Hebr. 11:8-19.

Nu wijst Paulus erop dat Abraham pas is besneden *nadat* hij geloofd had (Rom. 4: 10). Deze besnijdenis was dan ook niet minder dan een teken en zegel der gerechtigheid des geloofs. Vs. 11 zegt: En het teken der besnijdenis ontving hij als het zegel der gerechtigheid van dat geloof, dat hij in zijn onbesneden staat bezat.

Wij zouden dus kunnen spreken van een volwassen-besnijdenis. Zo is het met de besnijdenis begonnen. Ze is in wezen en in oorsprong een volwassen-besnijdenis die Abraham heeft ontvangen *nadat* hij heeft geloofd en zijn geloof hem tot gerechtigheid is gerekend (Rom. 4:5). Tegenover de Nieuw-testamentische volwassen-doop staat dus de oudtestamentische volwassen-besnijdenis. En in beide gevallen wordt zij geschonken langs de weg van het geloof. Eerst geloven en dan besneden worden. En ook: eerst geloven en dan gedoopt worden.

2.2. Zegel der gerechtigheid des geloof

Maar niet alleen in de relatie tot het geloof komen de oudtestamentische besnijdenis en de nieuwtestamentische doop met elkaar overeen maar ook wat betreft hun betekenis en inhoud.

Volgens Paulus is de besnijdenis immers teken en zegel van de gerechtigheid des *geloofs*. En hetzelfde wordt door hem in Rom. 6 gezegd van de doop dat ze een teken en zegel is van onze geloofsverbondenheid met Christus in zijn dood en opstanding, waardoor wij met zijn gerechtigheid zijn bekleed. Besnijdenis en doop zijn dus direct met elkaar verbonden. Zowel in hun relatie tot het geloof als ook in hun relatie tot de inhoud van het geloof: Christus en zijn gerechtigheid. Op dezelfde wijze spreekt Paulus hierover in Gal. 3:26-29. Zoals de besnijdenis teken en zegel des geloofs is, zo ook de doop. Daarin staan de (besneden) Jood en de (gedoopte) Griek dan ook gelijk (Gal. 3:27, 28).

Voor het goede verstaan moeten wij nog wel even extra letten op de omschrijving die Paulus van de betekenis der besnijdenis geeft: zegel der gerechtigheid des geloofs. Wat wil dat zeggen?

We moeten erop letten dat Paulus niet schrijft dat de besnijdenis een zegel van het geloof is, maar een zegel van de *gerechtigheid* van het geloof. **In** de besnijdenis wordt niet primair het geloof van Abraham verzegeld, maar de gerechtigheid waarop het geloof zich richt en waarin Abraham door het geloof deelt. Deze gerechtigheid is de gerechtigheid van Christus. Dat heeft Paulus in Rom. 3 indringend aangetoond. Men vergelijk ook daarmee wat Paulus daarover schrijft in Filip. 3:7 V.v., waarin hij de gerechtigheid door het geloof van Christus stelt tegenover de gerechtigheid die uit de wet is. De gerechtigheid door de wet is het resultaat van ons doen. Daarop vertrouwen, betekent op onszelf vertrouwen. De gerechtigheid van Christus valt ons echter ten deel door het geloof. Op die gerechtigheid vertrouwen, betekent dan ook op Christus vertrouwen. En daarvan is nu de besnijdenis een teken en zegel, schrijft Paulus in Rom. 4, zoals hij in Rom. 6 over de doop spreekt als een teken en zegel van dit deelhebben aan de gerechtigheid van Christus die Hij door zijn dood, begraving en opstanding heeft verworven. Overzien wij nog eens het geheel dan blijkt de vervulling in de komst van Christus niet te betekenen dat de besnijdenis zonder meer wordt afgeschaft. Ook wil het niet zeggen dat er op deze wijze een tegenstelling tussen besnijdenis en doop wordt gemaakt in die zin, dat de besnijdenis een uitwendige handeling betreft die op een uitwendige werkelijkheid slaat, terwijl de doop op een innerlijk-geestelijke werkelijkheid zou slaan. Nee, het is juist vanuit het Nieuwe Testament duidelijk dat besnijdenis en doop zich richten op dezelfde werkelijkheid, teken en

zegel zijn van hetzelfde heil, namelijk de gerechtigheid van Christus die door het geloof ons deel wordt.

2.3. *Het vervulde teken*

Dus niet de *inhoud* van wat er in beide handelingen betekend en verzegeld wordt, is anders. Maar de *tekenen* en *zegelen* van deze inhoud zijn veranderd. Daarin komt vooral het aspect van de vervulling tot uitdrukking. De besnijdenis is die teken-gestalte die op de wijze van de belofte uitziet naar Christus' komst, waarin Christus zelf zijn bloed zal storten tot een volkomen verzoening van onze zonden. Daarom gaat de besnijdenishandeling met bloed gepaard. Het is de bloed-gestalte van het teken en zegel van het deelhebben aan Christus. Daarin blijkt het een typisch oudtestamentische gestalte te zijn, omdat door heel het Oude Testament heen de verkondiging van het heil en de schenking van het heil (verzoening, vergeving) met bloed gepaard ging. Wij denken aan de hele offerdienst. Wij denken ook daaraan dat de Sinaïtische verbondssluiting in Exodus 24 met bloedbesprenging gepaard ging. Dit alles wees erop dat God zijn heil niet zomaar wilde schenken en dat Hij ook niet zomaar zijn verbond met Israël sloot, maar dat dat alleen maar mogelijk was op de wijze van de bloedstorting, dat wil zeggen op de wijze dat er voldoening van de schuld en verzoening van de zonde plaatsvond doordat het leven gegeven werd, doordat het bloed zou vloeien. Zo roept niet alleen de offerdienst en de Sinaïtische verbondssluiting in het Oude Testament, maar ook de bloedige besnijdenis om de komst van Christus die *zijn* bloed, het enige bloed dat werkelijk verzoening brengt, gegeven heeft.

Treedt nu eenmaal in het Nieuwe Testament deze vervulling in Christus en met name in zijn dood en opstanding op dan wordt de inhoud van het teken en zegel om daarin te delen niet veranderd. Waarom zou het nodig zijn? Maar wel wordt veranderd het teken en zegel zelf. Dat is wel nodig. Omdat sinds Christus hét bloed gestort heeft er geen druppel bloed van anderen meer behoeft te vloeien. Daarmee is de reden en het recht van bestaan voor de besnijdenishandeling opgehouden. Ze is vervuld in het bloed van Christus. Daarom komt er nu een ander teken en zegel. Daarbij vloeit geen bloed. Het geeft op onbloedige wijze weer dat wij door het bloed van Christus gewassen zijn. Het geeft op onbloedige wijze weer dat wij in Christus' dood en opstanding mee betrokken zijn en mogen delen in de gerechtigheid die Hij door zijn bloed, door zijn dood en opstanding, heeft verworven. Op deze wijze wordt de besnijdenis door de komst van Christus tot haar vervulde gestalte in de doop gebracht. Het bloed valt weg en daarmee het teken van de besnijdenis. De inhoud, de gerechtigheid van Christus, blijft bestaan. We kunnen daaraan nog toevoegen dat in het teken van de doop nu nog duidelijker wordt gemaakt, dat het gaat om het deelhebben aan de dood en de opstanding van Christus en om het gewassen zijn met zijn bloed. Ook daarin komt het vervullingsmotief naar voren. Vervulling betekent ook, zo zeiden wij reeds, dat het nu voluit gaat functioneren, ook dat het nu voluit openbaar komt. Welnu, in de doop wordt voluit duidelijk wat de besnijdenis op een nog onvervulde wijze en dus nog meer impliciet reeds heeft willen aangeven, namelijk dat wij niet door ons eigen bloed maar door Christus' bloed zijn rein gewassen en dat wij niet met onze eigen dood maar door Christus' dood met God zijn verzoend. Dat wordt in de doop ons nog duidelijker betekend en verzegeld dan in de besnijdenis. En ook daarin blijkt de doop de vervulde gestalte te zijn van de oudtestamentische besnijdenis.

3. HET OUDE TESTAMENT

3.1. *Besnijdenis en geloof*

In het voorafgaande hoofdstukje zagen wij dat juist in het Nieuwe Testament een duidelijke verbinding wordt gelegd tussen de inhoud van besnijdenis en doop. In beide gaat het om het teken en zegel van de gerechtigheid des geloofs, die de gerechtigheid van Christus is, waarin wij door het geloof delen. De besnijdenisgestalte is echter de belofte-gestalte van dit teken en zegel terwijl de doop de vervullings-gestalte van ditzelfde teken en zegel is.

We willen nu nagaan hoe dit in het Oude Testament ligt. Als Paulus in Romeinen 4 zo uitdrukkelijk naar Abraham wijst en in feite daarmee zegt dat, wat in de Romeinenbrief als het volle heil in Christus door hem wordt verkondigd, niets anders is dan wat bij Abraham al is terug te vinden en dus voluit in het Oude Testament is geworteld, dan geeft ons dat direct al een vingerwijzing in welke richting wij in het Oude Testament moeten zoeken. Natuurlijk richten wij ons dan i op Abraham. In Gen. 12: 1 v. v. lezen wij dat Abraham door God i wordt geroepen: Ga uit uw land en uit uw maagschap en uit uws ' vaders huis naar het land, dat Ik u wijzen zal; Ik zal u tot een groot volk maken... God begint dus met Abraham in zijn verkiezend roepen. Zo blijkt van stonde af aan dat ook hier het heil des Heren is. God is de Eerste, Hij neemt het initiatief.

Tegelijk wordt echter ons verteld dat Abraham op deze roeping van God antwoordt in het geloof. Wij lezen in Gen. 12:4: Toen ging Abram, zoals de HERE tot hem gesproken had... Abraham gehoorzaamt aan de roep des Heren. Dat is een geloofsgehoorzaamheid. Daarom wordt ook in deze hoofdstukken van Genesis telkens over het geloof van Abraham gesproken. Bijvoorbeeld in Gen. 15:6: En hij geloofde in de HERE, en Hij rekende het hem toe als gerechtigheid. Nu wees Paulus in Rom. 4 ons er al op en in Genesis wordt dit bevestigd, dat na deze roeping van God en na deze geloofsgehoorzaamheid van Abraham pas aan Abraham het teken van de besnijdenis wordt geschonken. We vinden dat namelijk pas in Gen. 17: 10. Het blijkt dus inderdaad te zijn, zoals Paulus ons heeft verteld, dat bij Abraham de besnijdenis een teken en zegel van de gerechtigheid des *geloofs* geweest is. Op deze wijze is dus door God de besnijdenis geschonken. In dit kader, van Gods verkiezende roeping en Abrahams gehoorzame geloofsantwoord op deze roeping, krijgt de besnijdenis haar plaats.

De besnijdenis is ook in het Oude Testament, direct al vanaf het begin, gegeven als een teken en zegel van de gerechtigheid des geloofs. Daarmee is de eigenlijke betekenis van de besnijdenis aangegeven. Daarin is het wezen van de besnijdenis ons geopenbaard. En juist omdat Abraham de vader van het volk van Israël is (vgl. Gen. 12:2: Ik zal u tot een groot volk maken) en daarmee de door God ingestelde normatieve inzet van de geschiedenis van Israël vormt, daarom is ook deze door God zelf gegeven normatieve inzet van de besnijdenis bepalend gebleven voor de hele verdere geschiedenis van Israël in het Oude Testament. Daarom wordt ook later, vooral in Deuteronomium en door de profeten, het volk Israël altijd weer aan deze oorspronkelijke door God bedoelde betekenis van de besnijdenis herinnerd en gaat op grond daarvan de oproep uit om weer opnieuw aan het heil, waaraan de besnijdenis herinnert, in het geloof te beantwoorden. Zo dadelijk komen wij daar nog uitvoeriger op terug. Hier willen wij vooral de nadruk erop leggen wat de oorspronkelijke door God gegeven en bedoelde inhoud van het teken der besnijdenis geweest is, namelijk teken en zegel van de gerechtigheid des geloofs aan Abraham geschonken *nadat* hij door God geroepen was en nadat hij in het geloof aan deze roep gehoorzaamd had. We zouden kunnen zeggen: een echte volwassen-besnijdenis.

Alleen is het nu zeer veelzeggend dat het de uitdrukkelijke wil van God is dat deze zelfde besnijdenis ook wordt geschonken aan het *huis* van Abraham en dan uitdrukkelijk aan zijn hele huis. Dus: dezelfde (volwassen-) besnijdenis, ditzelfde teken en zegel der gerechtigheid des geloofs mag en moet om Gods wil op diezelfde dag (vgl. Gen. 17:26 v.: 'Op diezelfde dag werden Abraham en zijn zoon Ismaël besneden'. Dus: zo vader zo zoon.) ook geschonken worden aan het hele huis van Abraham. Met andere woorden, het is Gods uitdrukkelijke wil dat deze besnijdenis, die in haar wezen voluit volwassen-besnijdenis is, meteen ook kinder-besnijdenis zal zijn of nog beter gezegd: huis-besnijdenis.

Volwassen-besnijdenis en huis-besnijdenis (en dus ook kinderbesnijdenis) vormen samen de ene door God gegeven en gewilde besnijdenis als teken en zegel van de gerechtigheid des geloofs. We zouden dat bijna niet kunnen geloven en het is ook maar moeilijk met ons logisch begrip te aanvaarden als God zelf dit niet heel nadrukkelijk ons had geopenbaard. Daarom is het onzerzijds een zaak van louter gehoorzaam luisteren naar de stem des Heren in zijn Woord om dit te aanvaarden, zonder bij onszelf te rade te gaan of dit nu wel klopt met onze benadering en bevassing.

Als wij dus vragen hoe het mogelijk is dat op deze wijze de geloofsbesnijdenis bij Abraham verenigd wordt met de huis-besnijdenis, waarin toch niet zo duidelijk en expliciet dat voorafgaande geloof naar voren treedt, dan is ons enig antwoord dat dit kennelijk de uitdrukkelijke wil van God is en zijn wijze van instelling van de besnijdenis. God zelf heeft deze twee aspecten van de besnijdenis met elkaar verbonden. En wellicht mag het dan ook in dit verband worden gezegd: wat God samengevoegd heeft, scheidt de mens niet (Matth. 19:6).

3.2. Volwassen-besnijdenis en huis-besnijdenis

Toch kunnen wij ons wel voorstellen dat de vragen blijven komen of dit nu wel juist is. Kan dit echt wel zo met elkaar samengaan? Is die huis-besnijdenis in feite niet in strijd met het wezen van de besnijdenis als teken en zegel der gerechtigheid des geloofs? We zouden op deze vragen enigszins laconiek kunnen antwoorden dat we onze bezwaren dan maar aan de Here zelf moeten voorleggen en Hem ter verantwoording roepen of dit echt goed door Hem is gedaan. Maar vanuit het Woord dat God zelf ons heeft gegeven en waarin Hij volkomen zijn wil heeft geopenbaard, zeker zijn wil aangaande ons heil, zijn er toch ook wel nadere antwoorden te geven.

We willen enkele opmerkingen maken die in de richting van een antwoord wijzen.

- a. In de eerste plaats moeten wij goed zien dat de Here geen tweede besnijdenis of twee verschillende besnijdenissen heeft ingesteld maar de ene zelfde besnijdenis. Dat wordt ons niet alleen vanuit Genesis 17, waar de instelling van de besnijdenis ons wordt verteld duidelijk, maar vanuit het hele Oude Testament. Er is altijd sprake van de ene besnijdenis. Geen twee verschillende besnijdenissen die dan zouden kunnen worden aangeduid als een volwassen-besnijdenis en een huis-besnijdenis. Maar de ene besnijdenis, door God ingesteld en bedoeld, heeft haar wezen en betekenis daarin dat zij teken en zegel is van de gerechtigheid des geloofs.
- b. Wanneer wij in de loop van het Oude Testament een spanning zien optreden tussen de ware besnijdenis waarbij het hart betrokken is dat gelovig zich richt naar Gods beloften en bevelen en een uitwendige besnijdenis waarbij het hart niet betrokken is maar waarbij het geloof en de geloofsgehoorzaamheid afwezig zijn, dan is de laatste een devaluatie van mensenkant van de besnijdenis die ingaat tegen de wil van God. God zelf wil deze devaluatie niet, laat staan dat Hij haar zou legitimeren als een soort besnijdenis van mindere kwaliteit die alleen maar een uitwendige zaak betreft. Nee, dit is ontwaarding van wat God gegeven heeft en wordt dan ook door God afgekeurd. Daarom zendt God ook de profeten om het volk, dat zo zijn dienst aan God heeft veruitwendigd, terug te roepen tot de ware dienst van God. In ditzelfde kader staat de oproep van de profeten om de besnijdenis niet te veruitwendigen maar om haar te laten zijn wat zij is: een besnijdenis van het hart, dat wil zeggen een besnijdenis die teken en zegel is van het heil waarop het geloof van het hart zich richt. Zo blijft de Here altijd vasthouden aan zijn oorspronkelijke inzet ook wat de besnijdenis betreft. En Hij wil ook dat zijn volk zich daaraan houdt.
- c. Deze besnijdenis als teken en zegel van de gerechtigheid des geloofs is tegelijk ook een teken en zegel van het verbond. Uit Genesis 17 treedt dit duidelijk naar voren. Vgl. Gen. 17: 10: Dit is mijn verbond dat gij zult houden tussen Mij en u en uw nageslacht: dat bij u al wat mannelijk is besneden worde...
Het is niet zo dat dit verbond nu ineens er tussenin komt vallen. Het is veeleer zo dat van het begin af aan de verhouding, die God met Abraham aangaat, een verbondsverhouding is. Daarom wordt niet pas in Gen. 17 maar in Gen. 15 al over het verbond tussen God en Abraham gesproken (Gen. 15: 18). En feitelijk vinden wij dit al in Gen. 12 direct aan het begin als God zijn belofte aan Abraham doet (Gen. 12:2,3, 7) en Abraham daarop ingaat in vertrouwen en gehoorzaamheid. Als de besnijdenis dus teken en zegel van de geloofsgerechtigheid is, is dat hetzelfde als wanneer de Bijbel de besnijdenis ziet als teken en zegel van het verbond. Er is niet één aanwijzing in de Schrift die deze twee betekenissen van elkaar scheidt of zelfs onderscheidt. Het gaat om één en het zelfde heil. Want Gods verbond met Abraham is niet anders dan dat God Abrahams God is en wil zijn en dat Abraham kind van deze God is en mag zijn en dat het volk dat uit hem zal voortkomen volk van deze God is en mag zijn. En daarin, dat God onze God is en wij Hem mogen toebehoren, ligt het heil. Omdat dit alleen mogelijk en werkelijk is in Jezus Christus en vanwege de verzoening door zijn bloed. Dus mogen wij zeggen dat de besnijdenis als teken en zegel van de gerechtigheid des geloofs dezelfde besnijdenis is die teken en zegel is van het verbond. Die twee, gerechtigheid des geloofs en Gods verbond met ons, zijn één. Het eerstgenoemde is de heilsinhoud van het laatstgenoemde. Die twee dekken elkaar geheel.
In het verbond komt de gerechtigheid des geloofs (van Christus) tot openbaring. Gods verbondsbetrekking tot Abraham is niet anders dan zijn genadige verzoende betrekking tot Abraham in Christus. Alleen daarom kan Abraham dan ook een vriend van God genoemd worden (Jac. 2:23).
Deze hoge opvatting over het verbond vinden wij in het hele Oude Testament terug. Ook in dit opzicht vindt er wel van de kant van Israël een devaluatie en veruitwendiging plaats, waardoor men zich oppervlakkig beroemt op het verbond als op een uitwendig bezit, maar van Gods zijde wordt het verbond hoog, dat is zuiver en geestelijk, gehouden. Ook hier denken wij weer vooral aan Deuteronomium en aan de profeten. Als Jeremia namens God spreekt over het verbond, bestaat dit daaruit dat de Here zegt: Ik zal u tot een God zijn en gij zult Mij tot een volk zijn (Jer. 30:22, 31: 1). Dit verbond is dus niet uitwendig, natuurlijk, nationalistisch. Dat wil het volk Israël er wel telkens van maken maar daarin krijgt het God zelf niet mee. Hij houdt zijn verbond hoog als de door. Hemzelf gegeven weg van omgang tussen Hem en zijn volk en zijn volk met Hem. Aan deze hoge opvatting van het verbond houdt God zichzelf en daaraan houdt Hij ook zijn volk.
- d. Daarom is het belangrijk om op te merken dat God zijn verbond niet alleen maar sluit met Abraham en zijn nageslacht. Wij spraken in het voorafgaande al over de huis-besnijdenis als zijnde een betere formulering dan kinder-besnijdenis. We doen dit op grond van wat de Here zelf aan Abraham mededeelt in Gen. 17: 12 v. "Wie acht

dagen oud is, zal bij u besneden worden, al wat mannelijk is in uw geslachten: zowel wie in uw huis geboren is, als wie van enige vreemdeling met geld gekocht is, doch niet van uw geslacht is. Wie in uw huis geboren is en wie door u voor geld gekocht is, moet voorzeker besneden worden; zo zal mijn verbond in uw vlees zijn tot een eeuwig verbond." Hieruit wordt ons duidelijk dat het verbond en dus ook de besnijdenis als teken van dit verbond niet alleen maar voor Abraham en zijn nageslacht bestemd waren. Als dat zo zou zijn, zou er misschien nog enig recht zijn te beweren dat dit verbond en deze besnijdenis uitsluitend een zaak van een biologisch bepaald geslacht en een biologisch bepaald volk geweest is. Dan zou er ook een grote mate van vanzelfsprekendheid en automatisme in opgesloten kunnen liggen. Dan zou het daarbij ook iets geweest zijn dat volstrekt alleen het nationalistische en biologisch beperkte volk van Israël aangegaan had.

Maar uit het bovenstaande blijkt dat dit niet het geval is. Het geldt niet alleen de kinderen van Abraham, maar het geldt ook de vreemdeling en zijn kinderen, het geldt ook de (heidense) slaven en hun kinderen die Abraham met geld heeft gekocht. Dat wil dus zeggen dat het Abraham en zijn *huis* geldt. En zijn huis omvat meer dan alleen zijn eigen gezin.

Dat houdt heel veel in. In de eerste plaats blijkt het hier direct al rondom het verbond en de besnijdenis dat Gods heil niet beperkt blijft tot het volk Israël als direct nageslacht van Abraham. Maar ook hier komen de heidenen er al aan te pas in de vorm van de vreemdeling en de gekochte slaaf die in het huis van Abraham verkeren. Zo wordt het dus ook al van het begin af aan (dus rondom de besnijdenis) duidelijk dat Abraham niet alleen de vader van Israël is maar daarin tegelijk ook nu reeds vader van alle gelovigen, zoals Paulus in Rom. 4 hem uitdrukkelijk noemt (Rom. 4: 11). Tegelijk zien wij ook dat nu al van het begin af aan duidelijk wordt dat de Here zijn belofte aan Abraham gaat vervullen dat in hem al de geslachten des aardbodems zullen gezegend worden. Dat gebeurt niet pas in het Nieuwe Testament, na Pinksteren. Toen wel in volledige mate. Maar in wezen vindt dat al plaats in Gen. 17. Zoals de doop in het Nieuwe Testament geschonken werd aan allen die als gelovigen kinderen van Abraham werden, zo wordt nu in Gen. 17 de besnijdenis geschonken aan allen die in het huis van Abraham verkeren ook al zijn zij heidenen en vreemdelingen van afkomst. Zo blijkt het dus nog eens dat het beslist onmogelijk is om de betekenis van de besnijdenis te beperken tot een puur vleselijke zaak, van voortplanting en nationale herkomst. Het gaat niet primair om Abraham en zijn biologisch zaad maar om Abraham en zijn huis. En zijn huis wil dan zeggen: alles wat behoort tot het leefklimaat en de leefruimte van Abraham. Dat klimaat en die ruimte worden immers beheerst door de heilrijke aanwezigheid van God in Christus. Zo is niet het biologisch motief de doorslaggevende factor maar de verkiezende en genadige leiding van God waardoor deze vreemdelingen en gekochte slaven bij Abraham zijn gaan behoren. Dat heeft de Here zelf zo gewild en geleid. Op deze wijze, dus in het kader van de besnijdenis, blijkt Abraham vader van Israël én vader der gelovigen, ja zelfs erfgenaam der gehele wereld te zijn (Rom. 4: 13). Vanaf het begin blijkt er dus geen scherpe, hermetische noch blijvende scheiding tussen Israël en de volken te zijn. Dat begint al bij Abraham maar dat vinden wij door het hele Oude Testament heen. Wij denken aan Ruth, aan Rachab, aan Jona in Ninevé. Trouwens, wat betekent de nieuwtestamentische uitbreiding van het heil over alle volken in wezen anders dan dat de heiden volken worden ingeplant in Israël, de volken worden ingebracht in het huis van Abraham zodat zij nu door Christus' bloed gekochte huisgenoten van God en Abraham zijn? Het is dus veelzeggend, juist voor ons christenen uit de heidenen, dat in de tent van Abraham ook al kinderen uit de heidenen besneden zijn en daarmee het teken van het verbond van God te behoren hebben ontvangen.

e. In dit verband is het belangrijk om op te merken dat het verbond van God met Abraham in de Schrift van Godswege telkens een eeuwig verbond wordt genoemd (o.a. Gen. 17:7). Dat betekent dat dit verbond blijft gelden. Niet alleen voor Israël als Gods verbondsvolk bij uitstek maar ook voor de volken die door het Evangelie en het geloof in Jezus Christus in dit volk en dit verbond worden ingelijfd. Zij zijn nu niet meer, zoals eertijds, uitgesloten van het burgerrecht Israëls en niet meer vreemd aan de verbonden der beloften (Ef. 2: 12), zij zijn nu geen vreemdelingen en bijwoners meer maar medeburgers der heiligen en huisgenoten Gods (Ef. 2: 19). Daarom is het verbond van God met Abraham van blijvende kracht ook voor de nieuwtestamentische gemeente. Zo kan Paulus van alle gelovigen zeggen: indien gij nu van Christus zijt, dan zijt gij zaad van Abraham en naar de belofte erfgenamen (Gal. 3:29). In ditzelfde Galaten 3 wijst Paulus er dan ook op dat wel het Sinaitisch verbond met de komst van Christus zijn bestaansrecht en geldigheid verloren heeft (Gal. 3:15-25). De wet had immers de betekenis om tuchtmeester tot Christus te zijn (Gal. 3:24). 'Nu echter het geloof gekomen is, zijn wij niet meer onder de tuchtmeester' (vs. 25). Juist de doop is daarvan het teken en zegel omdat zij teken en zegel der gerechtigheid des geloofs in Christus is (vs. 27).

Maar dit alles doet het verbond van God met Abraham niet teniet. Integendeel. Nu juist worden allen die in Christus gedoopt zijn daarin opgenomen. Wat dus in het Oude Testament de besnijdenis was, die daarom ook niet is ingesteld door God bij het voorbijgaande verbond op Sinai maar bij het blijvend verbond met Abraham als teken en zegel der gerechtigheid des geloofs en zo als teken en zegel van te behoren tot het zaad van Abraham, dat is nu in de volheid des tijds de doop geworden.

Op gelijke wijze moet ook Hebr. 8 worden verstaan. Daar wordt ook het nieuwe verbond in Christus gesteld tegenover het oude verbond. Het is echter duidelijk in strijd met wat er in Hebr. 8 staat wanneer onder dit oude

verbond Gods verbond met

Abraham wordt verstaan. Hebr. 8 grijpt terug op Jer. 31:31-34 (vs. 8-12) en op Ex. 25:40 en 26:30 (vs. 5). Alle drie schriftplaatsen spreken over het Sinaïtische verbond. In vs. 5 gaat het over het verbond dat God gemaakt heeft met de vaders ten dage dat Hij hen bij de hand nam om hen uit het land Egypte te leiden. Het gaat hier dus om de tegenstelling tussen Mozes (incl. Aäron en het levietische priesterschap, vgl. Hebr. 7:11,12) en Jezus en niet om de tegenstelling tussen Abraham en Jezus. De eerste tegenstelling vinden wij telkens in het Nieuwe Testament. Zie ook boven, Gal. 3, alsook Joh. 1: 17. De laatste tegenstelling komt in de hele Bijbel nergens voor. Integendeel. Christus is de grote Zoon van Abraham en Gods verbond met Abraham vindt in Christus, die het Zaad van Abraham is, zijn hoogst vervulde gestalte.

- f. Op deze wijze wordt het ook duidelijk dat, wanneer God niet aan Abraham alleen en voor hemzelf persoonlijk als gelovige maar ook aan zijn nageslacht zijn verbond en het teken daarvan in de besnijdenis schenkt, ook het besneden worden van dit nageslacht van Abraham niet slechts een biologisch vanzelfsprekende voortzetting van de besnijdenis inhoudt met de even vanzelfsprekende veruitwendiging en automatisering ervan. Juist bij Abraham blijkt het immers zo duidelijk dat zijn ontvangen van nageslacht, dat met name in Isaäk concrete gestalte krijgt, bij uitstek een geloofsgebeuren geweest is. Als wij ons afvragen hoe Isaäk er gekomen is dan geeft de Schrift daar zelf een duidelijk antwoord op. Zij zegt dan niet: door geslachtelijke voortplanting. Maar: door het geloof Hebr. 11: 11. Door het geloof heeft ook Sara kracht ontvangen om moeder te worden. En om nog extra te beklemtonen, dat dit geen vanzelfsprekende natuurlijke gang van zaken geweest is, volgt er nog op: ...en dat ondanks haar hoge leeftijd, daar zij Hem, die het beloofd had, betrouwbaar achtte. Isaäk is een geloofskind geweest (Gal. 4:23). Dat geldt niet alleen van Sara's kant maar ook van Abrahams kant. Zo kan Paulus zelfs van Isaäk zeggen dat hij *door de belofte* verwekt is. De geboorte en zelfs de verwekking van Isaäk zijn Gods werk geweest waaruit Sara en Abraham door het geloof leefden en zo vader en moeder werden. Daarom kan Paulus de diepste vervulling van Isaäks geboorte zien in de komst van dé Zoon van Abraham: Jezus Christus, Gal. 3: 16. Isaäk is in het geloof verwekt, ontvangen en gebaard als vrucht van Gods genadige belofte. Als daarom God zijn verbond ook met Isaäk als kind bevestigt en ook hij het teken van de besnijdenis ontvangt, is dat geen automatische voortzetting van het verbond maar een geloofsvoortzetting, waarbij het ten volle van kracht blijft dat ook dan de besnijdenis teken en zegel van de gerechtigheid des geloofs is. Dat God dus de kinderen bij dit verbond en bij deze besnijdenis betreft, is geen afwijking van zijn oorspronkelijke inzet maar de door Hemzelf gekozen legitieme voortzetting ervan, waarbij rondom de besnijdenis het heil en het geloven in God van wezenlijke betekenis blijven. Ook al zal dit geloofsniveau later in Israël zijn verlaten, daarmee verlaat God het nog niet, noch past Hij zichzelf en zijn inzettingen daarbij aan. Veeleer is het dan nodig dat er van de kant van Israël een terugkeer tot deze genadige hoogte van het verbond plaatsvindt. En dat het verkeren op dit niveau ook werkelijk gevonden wordt, daarvan getuigt de Schrift eveneens. Wij denken aan Hanna en Samuël (1 Sam. 1), aan Elisabeth en Johannes (Luc. 1:24, 25) zoals wij ook mogen denken aan gelovige vaders en moeders nu die hun kinderen in het geloof ontvangen. Het kind zijn en de geboorte van het kind staan niet in tegenstelling met het leven van het geloof. Integendeel. Het leven des geloofs vindt juist één van zijn duidelijkste concretisering in de wijze waarop de kinderen worden geboren, ontvangen en opgevoed, namelijk in het geloof en in de vreze des Heren (vgl. Ps. 22:10,11). Daarom is het bepaald geen onberaden ombuiging of een vergissing van God als Hij deze besnijdenis, die in haar wezen een geloofsbelijdenis is, ook wil aangebracht zien aan de kinderen. Overzien wij nu het geheel dan komen wij tot de slotsom dat de besnijdenis in het Oude Testament aan de ene kant voluit het teken en zegel van de gerechtigheid des geloofs is doordat ze haar plaats krijgt in het kader van Gods verkiezende roeping enerzijds en het gehoorzame geloofsantwoord van de mens anderzijds. Aan de andere kant is het de uitdrukkelijke wil des Heren dat dezelfde besnijdenis met dezelfde inhoud ook wordt

gegeven aan het huis van Abraham. In dat huis verkeren Abrahams nageslacht maar ook de vreemdeling en de gekochte heidense slaaf. In dat huis verkeren dus dan al jood en heiden, volwassene en kind.

Zo wordt in Abrahams tent de erfenis van de hele wereld reeds aan hem geschonken en van die hele erfenis geldt dat het het teken van de besnijdenis mag dragen.

3.3. *Menselijke devaluatie en goddelijke herwaardering*

Dat is tevens de lijn die door het Oude Testament heenloopt. Wel is er, zoals wij reeds zagen, het voortdurende gevaar van de veruitwendiging en de devaluatie van verbond en besnijdenis. Dan is er een zich beroemen op een uitwendig bezit terwijl tevens de afgoden worden gediend. Het kan zelfs zo ver komen dat de hele besnijdenis als zodanig wordt verwaarloosd en nagelaten. Zo gebeurde het toen het volk Israël leefde in de woestijn (Joz. 5). Dat dit verwaarlozen en veruitwendigen van de besnijdenis een grote rol heeft gespeeld, wordt ons zelfs ook uit het Nieuwe Testament vele malen duidelijk gemaakt. Als wij Paulus hierover horen in Rom. 2 en 3, over de uitwendige betekenis van de besnijdenis waarop de Jood zich beroemt, dan staan wij opnieuw levensgroot voor dit

feit. Maar daarom is het zo belangrijk dat daartegenover zowel in het Oude als in het Nieuwe Testament gewezen wordt op de ware besnijdenis die onlosmakelijk met het hart en met het ware geloof verbonden is. Nergens lezen wij dat daarom de besnijdenis als zodanig ongeldig of van onwaarde wordt verklaard en dat het volk dan maar voortaan moet nalaten om zich te besnijden. Nee, de fout ligt niet in de besnijdenis zelf maar in de wijze waarop het volk in ongelooft ermee omgaat. Daarom is nodig, niet het niet-gebruiken van de besnijdenis, maar het ware gebruik ervan, namelijk om de besnijdenis te mogen kennen als het teken en zegel van de gerechtigheid des geloofs.

In dit licht moeten wij dan ook alle negatieve uitspraken in het Nieuwe Testament over de uitwendigheid van de besnijdenis zien. Daarmee is niet de besnijdenis als zodanig gediskwalificeerd als een op zichzelf en door God ook zo bedoelde uitwendigheid. Maar daarmee is bedoeld hoe de niet in Christus gelovende maar op zijn eigen gerechtigheid steunende Jood de besnijdenis misbruikt als een vertrouwensgrond waarmee hij zich handhaafde in zijn ongelooft tegenover Jezus Christus. Dan komt de besnijdenis tegenover (het geloof in) Christus te staan, Gal. 5:2 v. Zich laten besnijden is dan het kiezen van de weg van de wetsgerechtigheid tegenover de weg van de geloofsgerechtigheid, Hand. 15:5, Gal. 6:12 V.V.; vgl. ook Rom. 2:25-29, I Cor. 7:19. Daartegenover wordt juist een positieve waarde gehecht aan de ware besnijdenis die besnijdenis van het hart omvat, Rom. 2:29, Gal. 4:12, Filip. 3:3. En juist deze ware besnijdenis wordt door Paulus rechtstreeks verbonden met de doop, Col. 2:11. Als Paulus schrijft 'Want wij zijn de besnijdenis, die door de Geest Gods Hem dienen, die in Christus Jezus roemen en niet op vlees vertrouwen' (Filip. 3:3), dan ontleent hij het recht daartoe in het feit dat God zelf zo in wezen en oorsprong de besnijdenis heeft gegeven en bedoeld.

Dat de besnijdenis ook in de geschiedenis van Israël toch van Godswege in haar geestelijke realiteit is gehandhaafd, blijkt uit vele plaatsen. In Jozua 5:2-9 moet het volk Israël dat tijdens de woestijnreis het verbond en het teken ervan, de besnijdenis, verwaarloosd heeft, opnieuw worden besneden. Het blijkt dan dat dit alleen mogelijk is wanneer het volk ook weer opnieuw, evenals Abraham eertijds, de geloofskeus doet voor God en voor zijn dienst. Eenzelfde verbondsvernieuwing vinden wij in Joz. 24, waar het volk opnieuw wordt opgeroepen om de HERE te vrezen en te dienen, oprecht en getrouw.

Dit waken tegen de veruitwendiging en het laken ervan treffen wij ook aan in Jeremia 4:4 en 9:26. Vooral in de laatste schriftplaats blijkt hoezeer het gaat om de ware geestelijke geloofsbetekenis van de besnijdenis. Want als Israël niet uit deze werkelijkheid door het geloof leeft, is het in feite gelijk aan alle andere volken die onbesneden zijn. Waarlijk leven uit en bij de besnijdenis openbaart zich daarin dat ons hart besneden is, dat wij vernieuwde, wedergeboren mensen zijn (Jer. 4:4 vgl. ook Deut. 10:16).

Daarom zal de ware verbondsvernieuwing daaruit bestaan dat de HERE het hart zal besnijden. Vgl. Deut. 30:6: 'En de HERE, uw God, zal uw hart en het hart van uw nakroost besnijden, zodat gij de HERE, uw God, liefhebt met geheel uw hart en met geheel uw ziel, opdat gij leeft'. Het is opmerkelijk dat dan weer uitdrukkelijk ook het nakroost erbij genoemd wordt. Dat gebeurt ook wanneer in Deut. 29:10-13 wordt gesproken over de verbondsvernieuwing en het verbond weer naar Gods eigenlijke bedoeling zal gaan functioneren. Ook dan worden weer uitdrukkelijk de kinderen erbij genoemd: Allen staat gij heden voor het aangezicht van de HERE, uw God: uw aanvoerders, uw stamhoofden, uw oudsten en uw opziensers, alle mannen van Israël: *uw kinderen*, uw vrouwen en *de vreemdelingen* in uw legerplaats, zelfs uw houthakkers en waterputters (dat waren de oorspronkelijke heidense bewoners van Kanaän, vgl. Joz. 9:27) om toe te treden tot het *verbond* van de HERE, uw God opdat Hij

u heden als *zijn volk* bevestige en u tot een God zij, zoals Hij u toegezegd heeft, en uw vaders, Abraham, Isaäk en Jacob, gezworen heeft. Vgl. ook vs. 18: Laat er daarom onder u geen man of vrouw, geen geslacht of stam zijn, wier hart zich nu van de HERE, onze God, afwendt om de goden dezer volken te gaan dienen... De kinderen horen er dus telkens weer bij, alsook de vreemdelingen en de gekochte of veroverde heidense slaven. Zij gaan mee, niet alleen bij de oprichting van het verbond en de instelling van de besnijdenis, maar ook bij de geestelijke vernieuwing en bevestiging van het verbond en van het teken daarvan zodat de besnijdenis weer voluit in het geloof functioneert als een besnijdenis des harten.

Het meest treffend vinden wij dit in Jer. 31:13 v. v. waar ook weer over de vernieuwing van het verbond wordt gesproken. Hierbij moet worden opgemerkt dat de tegenstelling tussen oud en nieuw verbond hier niet slaat op het verbond met Abraham maar op het verbond van Sinaï, vs. 32. Dat verbond hebben zij verbroken en daarmee hebben zij wel het verbond van God met Abraham ontkracht. Maar als nu God dit eeuwig verbond gaat vernieuwen, doet Hij dat door die wet, die bij Sinaï gegeven is, nu te leggen in hun binnenste zodat het volk in het geloof en in liefde de Here zal kennen en dienen. Het verrassende is echter dat juist dan ook hier niet alleen de grote, volwassen bewuste gelovige genoemd wordt maar dat deze verbondsvernieuwing zich uitstrekt tot de allerkleinste onder het volk. Vgl. vs. 34: Dan zullen zij niet meer een ieder zijn naaste en een ieder zijn broeder leren: Kent de HERE; want zij *allen* zullen Mij kennen, *van de kleinste tot de grootste* onder hen, luidt het woord des HEREN...

Het verbond is dan weer helemaal een genade- en een geloofsverbond, zoals het teken daarvan voluit een teken van de gerechtigheid des geloofs is. Toch zal ook dan de allerkleinste erbij betrokken zijn. Dat is niet dankzij onze

mogelijkheden want die vinden hier onoverkomelijke grenzen. Maar dit is dankzij Gods belofte en dankzij zijn onbegrensde macht en genade in Christus. Ook in dit vernieuwde verbond staan het geloof en de persoonlijke kennis van God centraal. En toch: allen delen er in, van de allerkleinste af. Zo wil God het en zo doet God het. Daarvoor aan Hem de dank en de glorie!

DE DOOP EN DE KINDEREN

4.1. *De doop als bad van reiniging en vernieuwing*

We hebben in het voorgaande reeds gezien dat de besnijdenis tot vervulling is gekomen in de doop. Wat inhoud en wezen betreft, zijn beide gelijk. Wat gestalte en vormen betreft, verschillen beide ingrijpend, even ingrijpend als het Nieuwe Testament verschilt van het Oude Testament. De besnijdenis gaat met bloed gepaard. De doop voltrekt zich in en met het water. Het bloedloze karakter van de doop wijst op zijn in Christus vervulde gestalte. Er hoeft nu geen bloed meer te vloeien want *het* bloed, het bloed van het Lam van God, heeft gevloeid. En zijn bloed reinigt van alle zonden, 1 Joh. 1:7. Tegelijkertijd wijst echter het water niet minder duidelijk op het bloed en de dood van Christus. Daarom al gaat de doop niet met bloedstorting gepaard, het reinigende bloed en de verzoenende dood van Christus zijn in dit waterbad niet minder krachtig en duidelijk weergegeven. Daarom wordt in de handeling van de doop zowel heengewezen naar de reiniging door het bloed van Jezus als naar de verzoening door de dood van Jezus. Zo lezen wij in Ef. 5:26 van Christus dat Hij zich voor zijn bruidsgemeente heeft overgegeven om 'haar te heiligen, haar reinigende door het waterbad met het woord en zo zelf de gemeente voor Zich te plaatsen, stralend, zonder vlek of rimpel of iets dergelijks, zódat zij heilig is en onbesmet'. Men vergelijk dit met 1 Joh. 1:7 waar van het bloed van Jezus gezegd wordt dat het ons reinigt van alle zonde. De doop is dus een reinigend waterbad dat heenwijst naar het reinigend bloed van Christus. Tegelijk wijst de doop ook op de dood van Christus. Het bloed van Christus is dan ook niet anders dan het leven dat Christus heeft gegeven voor onze zonden. En dat Christus zijn leven heeft gegeven, is weer niet anders dan de dood van Christus. Zo hangen bloed, leven en dood van Christus onlosmakelijk met elkaar samen. Daarom kan de doop zowel een reinigingsbad weergeven als dat het kan wijzen op het met Christus gestorven en begraven zijn in zijn dood en met Hem opgewekt zijn in zijn opstanding.

Zo wordt in Titus 3:5 de doop het bad der wedergeboorte en der vernieuwing door de Heilige Geest genoemd. Terwijl in Rom. 6:3 v.v. over de doop voortdurend gesproken wordt als een met Christus gestorven, begraven en opgewekt zijn. Juist in dit laatste opzicht blijkt weer de eenheid van betekenis met de besnijdenis dat ook een sterven aan de oude mens en een opstanding van de nieuwe mens weergeeft, vgl. Col. 2:11, 12.

4.2. *De Evangelieën*

We willen nu in dit hoofdstuk vooral nagaan hoe in het Nieuwe Testament de relatie ligt tussen de doop en de kinderen. Wij beginnen dan met de Evangelieën. Daar wordt de doop vooral verbonden met de prediking van het Koninkrijk van God. We treffen dit verband duidelijk aan bij de instelling van de doop door Jezus in Matth. 28:19. Deze wordt namelijk vooraf gegaan door de proclamatie van Jezus van zijn koninklijke heerschappij: Mij is gegeven alle macht in hemel en op de aarde (vs. 18). Deze proclamatie richt Jezus tot zijn discipelen. Er staat dat Hij naderbij trad en tot hen dit woord sprak. Onmiddellijk na deze koninklijke proclamatie vindt dan de uitzending plaats: Gaat dan henen, maakt al de volken tot mijn discipelen en doopt hen in de naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes en leert hen onderhouden al wat Ik u bevolen heb. Dit bevel om uit te gaan om te prediken, te dopen en te onderwijzen is dus gefundeerd in het koningschap van Jezus. En dat het hier maar niet om een moment gaat, maar om een blijvend koningschap en een blijvend bevel, wordt duidelijk uit wat er op volgt in vs. 20: En zie, Ik ben met u al de dagen, tot aan de voleinding der wereld. Koning Jezus wil dus zijn koningschap openbaren, laten verkondigen. Hij wil ook een Koninkrijk met onderdanen, die Hem volgen (discipelen) en dienen, die ook zijn merk- en veldteken dragen. Hij is de Kurios, de Heer. Deze Koning-Kurios wil niet en kan niet zonder onderdanen. Daarom is zijn prediking Koninkrijks-prediking. Daarom is ook zijn doop Koninkrijks-doop. Het hele heilsgebeuren, zoals dit in de Evangelieën ons wordt voorgesteld, is dan ook een Koninkrijk -Godsgebeuren.

Als wij dit nog wat nauwkeuriger nagaan, blijkt dat Jezus zelf zich richt op de *prediking* van het Koninkrijk Gods. Zo lezen wij in Marcus 1:38: En Jezus zeide tot zijn discipelen: Laten wij elders heengaan, naar de naburige plaatsen, opdat Ik ook daar predike; *want daartoe ben Ik uitgegaan*. In Joh. 4:2 staat dan ook uitdrukkelijk dat Jezus zelf niet doopte maar zijn discipelen.

Als de discipelen van Johannes de Doper tot hem zeggen dat Jezus doopt, Joh. 3:26 dan wordt dat in Joh. 4:2 nader geconcretiseerd, namelijk dat Jezus dit deed door middel van zijn discipelen. Jezus zelf houdt de Koninkrijks-prediking, de discipelen bedienen de Koninkrijks-doop. Ook van het Heilig Avondmaal (Pascha) lezen wij dat het staat in het grote verband van het Koninkrijk van God.

Luc. 22: 16: Want Ik zeg u, dat Ik voorzeker niet meer eten zal, voordat het (Pascha) vervuld is in het Koninkrijk Gods. En dan stelt Jezus het Avondmaal in. Het Pascha komt in het Avondmaal tot zijn in het Koninkrijk Gods vervulde gestalte. Daarom wordt juist aan dit Avondmaal door Jezus zijn Koninkrijk aan zijn discipelen beschikt. Luc. 22:29, 30: 'En Ik beschik u het Koninkrijk, gelijk mijn Vader Mij beschikt heeft, opdat gij aan mijn tafel eet en drinkt in mijn Koninkrijk'. Tegelijk ontdekken wij ook hier weer het nauwe verband met het volk Israël en het Oude Testament. Want dan laat Jezus er direct op volgen: 'En gij zult zitten op tronen om de twaalf stammen Israëls te richten'. Zo blijkt telkens in de Evangeliën hoezeer het Oude Testament in het Nieuwe Testament tot vervulling komt. Wat in het Oude Testament tot ons komt, vooral in de vorm van het verbond, komt in de Evangeliën tot ons in de vorm van het Koninkrijk Gods. In het Oude Testament is de heilsopenbaring verbondsopenbaring, in de Evangeliën is de heilsopenbaring openbaring van het Koninkrijk Gods. In het Oude Testament realiseert het heil zich op deze wijze dat God met Abraham en Israël zijn verbond sluit en dat Abraham en zijn volk in en uit dit verbond leeft voor Gods Aangezicht en in de wereld. In de Evangeliën realiseert het heil zich doordat Jezus het Koninkrijk van God predikt en mensen op de wijze van het geloof, de bekering en de wedergeboorte dit Koninkrijk van God ingaan en zo voor God leven, Hem toebehoren en Hem dienen in deze wereld. Ook hier treft het ons weer dat het wezen en de inhoud van het heil gelijk blijft omdat het bij beide gaat om de verzoende gemeenschap tussen God en zijn volk die ook bij beide ten diepste gegrond ligt in Jezus Christus. Alleen is dit laatste in het Oude Testament nog op de wijze van de belofte nog niet expliciet. Het ligt er wel helemaal in maar het komt er nog niet helemaal uit. Dat is in de Evangeliën wel het geval. In de prediking van het Koninkrijk Gods stelt Jezus zichzelf centraal. Hij is de eigen gestalte ervan. Geloven als de weg naar het Koninkrijk toe is dan ook geloven in Jezus als de Christus. Jezus Christus is de Kurios, de Koning van zijn Rijk. Maar het gaat ook dan om de gemeenschap met God, om de verzoening en vergeving, om een toekomst van eeuwig leven, om gerechtigheid en vernieuwing van het leven. Wat in de synoptische Evangeliën dan ook Koninkrijk Gods heet, wordt in het Johannesevangelie het eeuwige leven genoemd, vgl. o.a. Joh. 17:3. . Zo mogen wij zeggen dat het Koninkrijk Gods de vervulde gestalte is van het oudtestamentische verbond. En vervulling betekent ook nu weer dat nu in de openbaring van Christus het verbond Gods met Abraham tot zijn volle ontplooiing en functionering en realisering komt. Nu komt de genadige heerschappij van God pas ten volle uit ook in haar volle omgang en diepte. Nu komt ook het volk van God tot zijn volle, vervulde gestalte in een leven van geloof en nieuwe gehoorzaamheid. Zo is het Koninkrijk Gods bij uitstek de gestalte van het vervulde verbond. Daarom kan Jezus van het Avondmaal als de vervulde gestalte van het Pascha zeggen: Deze beker is *het nieuwe verbond in mijn bloed* (Luc. 22:20). En dit volgt dan direct op wat Hij zegt over het Koninkrijk in verband met het Pascha, vs. 16, 18 en ook later spreekt Hij weer over het eten en drinken aan zijn tafel in zijn Koninkrijk (vs. 30). De nauwe verbondenheid tussen verbond en Koninkrijk Gods vinden wij ook terug in Matth. 8:11. Abraham, Isaäk en Jacob liggen aan in het Koninkrijk der hemelen. Juist zij zijn de vaders met wie God zijn verbond gesloten heeft. Het is dan ook opmerkelijk dat de Israëlieten de kinderen van het Koninkrijk worden genoemd (vs. 12). Zij dus, die in het verbond van God met Abraham zijn opgenomen, zijn dus tevens de kinderen van het Koninkrijk. Zozeer ligt het Koninkrijk in het verlengde van dit verbond. Ze is er de nieuwtestamentische vervulde gestalte van. In dit verband past dan ook geheel dat van Jezus, die de Koning van dit Koninkrijk is, bij de aankondiging van zijn geboorte reeds wordt gezegd dat God Hem de troon van zijn vader David zal geven en Hij als koning over het huis van Jacob zal heersen tot in eeuwigheid (Luc. 1:32 v.). En dat dit maar niet tot een tijdelijk alleen voor Israël bestemd koninkrijk is, blijkt uit wat er direct op volgt: en zijn koningschap zal geen einde nemen. Zie ook Luc. 24:47 en Hand. 1 :3, 6, 8, waar Jezus vlak voor zijn hemelvaart met zijn discipelen opnieuw over zijn Koninkrijk spreekt en dan zowel Jeruzalem als ook alle volken en het uiterste der aarde erbij betreft. Ook vergelijkte men hiermee wat er staat in Luc. 1:54 v. waar Abraham en zijn nageslacht bij dit heil van deze koning worden betrokken. En in Luc. 1:68 v. v. wordt dit genoemd een gedenken van God aan zijn heilig *verbond*. Zo wordt juist in de Evangeliën op allerlei wijze het verbond en het Koninkrijk Gods, Israël en de volken met elkaar verbonden. Terwijl tegelijk duidelijk is dat het Koninkrijk Gods de vervulde tot volle ontplooiing gekomen gestalte van het verbond is. Daarom wordt het Pascha Heilig Avondmaal, besnijdenis Heilige Doop en zijn de onderdanen nu niet meer alleen de Israëlieten, die de kinderen van het Koninkrijk worden genoemd, maar allen die discipel van Jezus worden door het geloof in Hem. Ja, het is zelfs mogelijk dat de oorspronkelijke kinderen van het Koninkrijk worden buitengeworpen en dat zij van oosten en westen komen aanliggen in het Koninkrijk met Abraham, Isaäk en Jacob, Matth. 8:11.

4.3. *Opnieuw de twee zijden*

Waar het ons echter vooral om gaat, is de continuïteit tussen Verbond en Koninkrijk, Oude en Nieuwe Testament, Pascha en Avondmaal en ook tussen besnijdenis en doop.

Deze nauwe verbinding tussen Verbond en Koninkrijk Gods heeft ons veel te zeggen. Opvallend is hierbij dat ook nu weer de al meer genoemde twee zijden naar voren komen. Aan de ene kant roept Jezus op tot bekering.

Matth. 4: 17: Bekeert u, want het Koninkrijk der hemelen is nabijgekomen. Voortdurend weer wordt er door Jezus

op gewezen dat men alleen langs de weg van bekering het Koninkrijk van God kan binnengaan. In wezen bedoelt Jezus hetzelfde als Hij tegen Nicodemus zegt: Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, tenzij iemand wederom geboren wordt, kan hij het Koninkrijk Gods niet zien (Joh. 3:3).

En niets anders bedoelt Jezus te zeggen wanneer Hij aan zijn aanstaande apostelen de opdracht geeft om heen te gaan en alle volken te maken tot discipelen van Hem. Bij dit ingaan in het Koninkrijk van God door geloof, bekering en wedergeboorte behoort ook de doop. De doop is het merk- en veldteken van deze Koning en van dit Koninkrijk. Daarom is de doop ook direct verbonden met het maken van discipelen, van onderdanen van dit Rijk (Matth. 28:19).

Toch is dit slechts de ene kant ervan. Tegelijkertijd wordt duidelijk dat tot ditzelfde Koninkrijk van God ook de kinderen behoren. In Matth. 19:13-15 laat Jezus de kinderen tot Zich komen, want voor zodanigen is het Koninkrijk der hemelen. Vgl. ook Marcus 10: 13-16. Het verband waarin dit staat in het Mattheüsevangelie is veelzeggend. De discipelen zijn dan juist bezig met de vraag wie de meeste is in het Koninkrijk der hemelen (Matth. 18:1 v.v.). Opvallend is hierbij dat de discipelen zo eenzijdig individualistisch bezig zijn. Blijkbaar moet één van hen de meeste zijn en in feite zien zij dan niet naar de ander maar naar zichzelf. Individualisme en geestelijk egoïsme hangen nauw met elkaar samen. Tegelijk horen wij in de meeste-zijn in het Koninkrijk van God de voorwaarde dat het belangrijk en noodzakelijk is om een groot geloof te hebben. Wie is de meeste staat dan gelijk met wie heeft het grootste geloof. Merkwaardig dat de discipelen reeds het Koninkrijk van God verbonden met groot-zijn, de meeste-zijn, voortreffelijker zijn dan de ander en het is maar een kleine stap verder om dit alles tot een voorwaarde te maken om dit Koninkrijk binnen te gaan. Het ligt dan ook geheel in het verlengde van deze gezindheid wanneer even later deze discipelen de moeders met hun kinderen tegenhouden om tot Jezus te gaan. Want als Jezus de Koning is van zulk een Koninkrijk, waarin alleen groten een plaats mogen innemen, dan komen zeker deze kinderen daarvoor niet in aanmerking. Want daarvoor zijn kinderen te klein, te onwetend, te onverstandig. Zij hebben dat geloof niet, noch die overtuiging en die geestelijke bewustheid en kracht.

Het is toch wel ontdekkend en tegelijk verrassend dat in een openlijke confrontatie met de discipelen Jezus nu juist het kind niet uitsluit maar uitdrukkelijk insluit in zijn Koninkrijk. Nog sterker: juist het kind komt daarvoor in aanmerking, want voor de zodanigen is het Koninkrijk der hemelen. Het kind wordt er dus bij ingesloten. Maar dat niet alleen. Ook voor elke volwassene is er dan alleen een ingaan in het Koninkrijk van God mogelijk wanneer hij wordt veranderd tot een kind. En dat veranderd worden tot een kind, dat is nu juist de bekering, Matth. 18:3. Jezus keert de zaak dus helemaal om. De grootsten worden de kleinsten zoals de laatsten de eersten worden, Matth. 18:4.

Welnu, als nu zo duidelijk het kind in aanmerking komt voor het Koninkrijk en de doop even duidelijk het teken van het behoren tot dit Koninkrijk is (zie boven), zou dan het kind dit teken niet mogen ontvangen? Als het Koninkrijk voor het kind is, waarom dan niet het teken van dit Rijk? Als wij dat laatste zouden menen, bevinden wij ons in het spoor van de discipelen. Zij wilden de kinderen weghouden van het Koninkrijk. Dat lukt ons nu niet meer na zo'n confronterende uitspraak van Jezus. Maar wij zouden dan op onze beurt toch nog de kinderen willen weghouden van het teken van het Koninkrijk?

Natuurlijk kan er dan worden gezegd dat het in Matth. 18 er niet uitdrukkelijk bij staat dat Jezus aan deze kinderen ook het Koninkrijksteken van de doop gaf. Dat is juist. Maar dat hoeft toch niet? De doop als teken van het Rijk is toch onlosmakelijk met het Koninkrijk verbonden? Kunnen wij één plaats in de Schrift aanwijzen waar duidelijk gemaakt wordt dat die twee, Koninkrijk én teken van het Koninkrijk, ook zonder elkaar bestaan? Toch nergens? Daarom is het veeleer zo dat, gezien dit onlosmakelijke verband, er uitdrukkelijk had moeten staan dat deze kinderen, hoewel behorend tot het Koninkrijk van God, toch niet het teken van dit Koninkrijk hebben ontvangen.

Welnu, dat lezen wij nergens. Dan mogen wij uitgaan van het overal in het Nieuwe Testament vaststaande verband tussen Koninkrijk Gods en teken van dit Koninkrijk. Die twee zijn ook hier met elkaar verbonden. Trouwens, wij zouden het toch van Jezus zelf niet kunnen verwachten dat Hij deze kinderen gedoopt had. We wezen boven er al op dat Jezus helemaal niet gedoopt heeft, ook geen volwassenen die tot het geloof kwamen. Jezus heeft in het geheel niet gedoopt. Dus ook hier niet. Wat Jezus hier doet, is zegenen. Dat is voor Hem, om het zo eens te zeggen, het maximale getuigenis van het behoren tot zijn Koninkrijk.

En dat geeft Hij hier aan deze kinderen. Als Jezus hier deze kinderen zegent en van hen en tot hen getuigt dat het Koninkrijk van God voor hen is dan is daarmee de taak van Jezus afgelopen. Nu blijft het hoogstens voor de discipelen als opdracht over om deze kinderen te dopen. Er staat dan ook niet dat zij het niet gedaan hebben. Wij mogen aannemen dat zij het wel gedaan hebben, zij het dan ook met tegenzin maar gewoon onder de druk van de vermaning van Jezus zelf dat deze kinderen toch ook erbij horen. Dat het niet uitdrukkelijk vermeld staat, is heel gewoon. Uit Joh. 3:26 wordt duidelijk dat de discipelen voortdurend gedoopt hebben als bezegeling van de vrucht van Jezus' prediking terwijl het toch verder nergens in de Evangeliën uitdrukkelijk vermeld staat. Wij mogen hieruit opmaken dat de discipelen veel meer gedoopt hebben dan er in de Evangeliën te lezen staat.

Uit het bovenstaande blijkt dus dat ook in verband met het Koninkrijk van God de twee zijden naar voren treden:

a. Het persoonlijk geloof, de bekering en wedergeboorte is de weg waarlangs men het Koninkrijk van God

binnengaat. b. Niet alleen de volwassenen maar ook de kinderen horen dit Koninkrijk van God toe. Deze hoofdlijnen hebben wij precies zo aangetroffen toen wij over het verbond van God met Abraham spraken. God sloot met Abraham zijn verbond en Abraham leeft door het geloof in en uit dit verbond. Daarom is zijn besnijdenis als teken en zegel van dit verbond tevens het teken en zegel der gerechtigheid des geloofs. Tegelijk worden echter ook zijn kinderen en zijn huis in dit verbond opgenomen en ontvangen ook zij het teken en zegel ervan in de besnijdenis. Dus ook hier: persoonlijk geloof én ook het huis, het nageslacht, hoort erbij. Hetzelfde treffen wij nu in de Evangeliën aan ten opzichte van het Koninkrijk van God. Persoonlijk geloof, wedergeboorte en bekering zijn met het behoren tot dit Rijk verbonden. Anderzijds: ook de kinderen horen erbij. Dan hoort ook de doop als vervulde gestalte van de besnijdenis ook aan de kinderen toe zoals de besnijdenis ook aan de kinderen toebehoorde. Als dat niet zo zijn geweest dan had dát uitdrukkelijk in het Nieuwe Testament vermeld moeten staan. Niet omgekeerd. Want zoals kinderen horen bij het Koninkrijk, zo hoort ook het Koninkrijksteken van de doop bij de kinderen. Dat is de doorgaande lijn van de hele Schrift van Oude en Nieuwe Testament. Wat de Evangeliën betreft, vinden wij van het bovenstaande nog een uitdrukkelijke bevestiging in Matth. 21: 15. Ook hier stellen grote, volwassen, godsdienstige mensen zich op tegenover de kinderen. Zij kunnen niet uitstaan dat deze kleine kinderen Jezus toejuichen. Jezus' antwoord luidt: Hebt gij nooit gelezen: Uit de mond van kleine kinderen en zuigelingen hebt Gij lof bereid? De overpriesters en Schriftgeleerden zien hier alleen hinderlijke kleine kinderen. Maar Jezus ziet hier God aan het werk. Kinderen, ja zelfs zuigelingen verkondigen Gods lof. En ook dan is er weer sprake van vervulling. Hier wordt namelijk ook het Oude Testament vervuld in de woorden van Psalm 8:3. De kinderlof van het Oude Testament gaat in het Nieuwe Testament niet alleen door maar komt nu juist tot vervulling. Dat wil zeggen tot volle ontplooiing en realisering wanneer de kinderen en zuigelingen Gods lof vertellen in de ontmoeting met Jezus. Zo blijkt niet alleen het wezen van het heil in Oude en Nieuwe Testament gelijk te zijn gebleven maar ook de omvang van het heil. De kinderen delen er ook in, niet alleen in het Oude Testament maar niet minder in het Nieuwe Testament. Zelfs als het in dit heil gaat om de antwoordende lofprijzing van de in Christus gelovende gemeente ook dan delen de kinderen daarin. Ja zeker, want bij de overgang van het Oude naar het Nieuwe Testament is Gods arm toch niet verkort? Vervulling betekent toch geen verarming, inkorting, beperking, maar juist ontplooiing, ten volle van krachtwording van het heil. Zouden dan nu de kinderen er buiten gaan vallen terwijl zij in het Oude Testament er binnen vielen? Geeft het Nieuwe Testament ergens de indruk dat het die kant uit wil? Toch niet? Integendeel. Er is nu nog grotere uitbreiding van het heil. Niet alleen deelt nu Israël erin maar ook de heidenen die in Christus geloven. En niet alleen de mannelijke leden van het geslacht ontvangen nu het teken van het verbond (besnijdenis) maar nu ontvangen ook de vrouwelijke leden het teken van het Koninkrijk (doop).

4.4. Na Pinksteren: Handelingen en de Brieven

Na de Evangeliën te hebben nagegaan, willen wij nu stilstaan bij de Handelingen der Apostelen en de Brieven. Hoe treffen wij hier het verband aan tussen de doop en de kinderen? Voorstanders van de volwassendoop wijzen graag op het pinksterfeest, het feest van de uitstorting van de Geest, het feest van de kerk en het christelijk geloof, het feest van de Geestesdoop (Hand. 1:5). Het pinksterfeest is inderdaad van de allergrootste betekenis ook in verband met ons onderwerp. Het eerste dat wij in het pinkstergebeuren ontdekken, is dat ook hier de al bovengenoemde twee lijnen opnieuw naar voren treden. Duidelijk blijkt dat het ontvangen van de Heilige Geest een persoonlijk gebeuren is. Wij lezen in Hand. 2:3 dat het vuur van de Heilige Geest zich zette op een ieder van hen. Ook werden zij allen (persoonlijk) vervuld met de Heilige Geest (vs. 4). Als daarna Petrus zijn pinksterprediking houdt, roept hij ook nu weer op tot persoonlijke bekering (vs. 38). Dus ook nu geldt het dat het ontvangen van de Geest en zo het gaan behoren tot de christelijke gemeente een zaak is van (persoonlijk) geloof en bekering. Anderzijds wordt echter in Hand. 2 juist ook op het aspect van de gemeenschap en de gemeenschappelijkheid gewezen. Het begint direct al in vs. 1, dat zij allen *tezamen* bijeen waren. Zij werden ook allen vervuld, niemand uitgezonderd. Dit 'allen' wijst zowel op het persoonlijke als op het gemeenschappelijke van dit gebeuren. Als Petrus zijn pinksterpreek houdt, wijst hij ook nu op het vervullingsmotief. Op Pinksteren gaat de oudtestamentische profetie in vervulling: Joël 2:28-32. Daar lezen wij dat de Geest zal worden uitgestort op alle vlees. Dat gebeurt nu, zegt Petrus. En als wij dan nog even verder zien en erop letten waaruit dit 'alle vlees' bestaat dan komen ook nu niet alleen de volwassenen ervoor in aanmerking maar ook de zonen en de dochters, niet alleen de ouden maar ook de jongelingen. En dat het ook hier niet alleen gaat om het directe lichamelijke nageslacht, maar om de hele huis gemeenschap zoals dit ook bij Abraham was, komt daarin naar voren dat behalve de zonen en de dochters ook de dienstknechten en de dienstmaagden worden genoemd. Ook hier dus weer de slaven die van heidense afkomst waren.

De belofte van de Geest wordt aan het hele huis vervuld. De Geestesdoop blijkt een huisdoop te zijn (Hand. 2:17-21).

Dat hier juist Joël 2 in vervulling gaat, heeft een rijke betekenis. Dat wordt ons duidelijk als wij dit hele Joël 2 lezen. Daarin worden de rijke beloften van God aan Israël toegezegd. Opmerkelijk is dat zij die voor deze belofte in aanmerking komen in Joël 2:23 kinderen van Sion worden genoemd. Deze kinderen van Sion moeten een plechtige samenkomst op Sion beleggen. Sion is de tempelberg, dat is precies dezelfde plaats waar de Heilige Geest is uitgestort en het pinkstergebeuren zich heeft voltrokken en waar ook Petrus zijn pinksterpreek heeft gehouden. Precies daar worden volgens Joël al de beloften van de Christus en de Geest uitgesproken en vervuld aan de kinderen van Sion, Israël. Maar het opmerkelijke is dan dat die samenkomst op de tempelberg er dan als volgt uit zal zien: Vergadert het volk, heiligt de gemeente, roept de ouden bijeen, vergadert *de kinderen en de zuigelingen...* vs. 16. Zo ziet deze vergadering dus eruit: ouden, maar ook kinderen en zelfs zuigelingen. Tot hen komt de belofte dat de Geest zal worden uitgestort over alle vlees. Ook hier delen de kinderen en zelfs de zuigelingen dus ten volle in de belofte van God die in de komst van Christus en de Heilige Geest is vervuld. Geen wonder dan ook dat Petrus op het pinksterfeest zelf deze ruimte van de vervulling in de Geest overneemt en nu ook zegt: Want u komt de belofte toe *en uw kinderen...* (vs. 39). Dat is geheel in de lijn van Joël 2, van de oudtestamentische profetie. Ook hier blijkt vervulling geen inperking maar vol ontplooiing en realisering te zijn. Vooral het *huis-motief* zoals wij in Hand.2 opmerkten, vinden wij in het vervolg van de Handelingen telkens terug. Juist vanuit het Oude Testament met name bij Abraham vinden wij duidelijk gemaakt wat dit inhoudt: het huis is het nageslacht én allen die als dierbaren, slaven en slavinnen tot het huis behoren. Welnu, in Hand. 16:15 lezen wij van Lydia zelf en van haar alleen dat de Here haar hart opende zodat zij aandacht schonk aan hetgeen door Paulus gezegd werd. Toch lezen wij dat niet alleen zij persoonlijk maar ook haar *huis* gedoopt werd. Precies zoals bij Abraham dit gebeurde in verband met de besnijdenis. Hetzelfde lezen wij in hetzelfde hoofdstuk van de gevangenebewaarder. Ook hier wordt weer telkens over het huis van de gevangenebewaarder gesproken. Het Woord Gods werd gesproken tot hem in tegenwoordigheid van allen die in zijn *huis* waren. Het hele huis werd erbij gehaald omdat dit onlosmakelijk met het leven van deze gevangenebewaarder verbonden was (vs. 32). Daarom laat hij zichzelf en al de zijnen dopen (vs. 33). En 'al de zijnen' is dan hetzelfde als 'zijn gehele huis'. Als de gevangenebewaarder tot het geloof komt, komt hij met zijn gehele huis tot het geloof. Daar zullen zijn kinderen bij behoord hebben maar ook zijn bedienden. Dat alles vormt een eenheid. Nog duidelijker blijkt dit ten opzichte van Crispus. In Hand 18:8 lezen wij dat Crispus tot het geloof kwam in de Here met zijn gehele huis. Maar in 1 Cor. 1:14 wordt door Paulus alleen van de doop van Crispus melding gemaakt zonder dat zijn huis erbij wordt genoemd. Stellig betekent dit niet dat het huis van Crispus niet gedoopt is. Maar Crispus en zijn huis worden door Paulus zozeer als een eenheid gezien dat het voor hem en voor zijn lezers vanzelf spreekt dat, als Crispus gedoopt is, tegelijk met hem zijn huis gedoopt is omdat dit huis in Crispus als het hoofd ervan ligt ingesloten. In Hand. 11:24 zijn de woorden van Petrus tot Cornelius erop gericht dat hij en zijn hele huis behouden zouden worden. In 1 Cor. 1:16 schrijft Paulus dat hij het gezin van Stéfanus gedoopt heeft. Het gaat bij dit alles niet primair om de vraag of er al of niet kleine kinderen tot deze huizen en gezinnen behoord hebben. Het zou wel heel merkwaardig en uitzonderlijk geweest zijn als dit niet het geval geweest was. Maar veel belangrijker is dat in de werving voor het Koninkrijk Gods en de christelijke gemeente het niet alleen om afzonderlijke personen gaat maar om huizen en gezinnen. De mens tot wie het Woord van het Evangelie komt, staat in de verbanden waarin God hem gesteld heeft. Die verbanden worden primair bepaald door het gezin en door hen die in zijn huis wonen en werken. En nu blijkt dat het God erom gaat om de persoonlijke mens niet uit deze verbanden los te pellen maar om hem in en met z'n levensverbanden te werven voor het Koninkrijk Gods. Daarom worden ook het huis en het gezin door dit Koninkrijk Gods getekend en verzegeld waarbij niets en niemand wordt uitgezonderd, de slaven niet maar ook de kinderen niet, zelfs de allerkleinste niet. Daarom staat er telkens: met *geheel* zijn huis (Hand. 18:8). Dit 'gehele huis' is niet allereerst een kwantitatieve zaak maar een kwalitatieve.

Het gaat erom dat deze mens in al zijn verbanden en met alles wat hem toebehoort aan de Here en aan zijn heerschappij wordt toegewijd. Het kan dan ook niet anders dan dat het huis, inclusief de kinderen, ook voluit tot de christelijke *gemeente* behoort. Een duidelijk voorbeeld daarvan vinden wij in de *Efezebrief* Deze gemeente van Efeze wordt in de adressering aangesproken als de heiligen en gelovigen in Christus Jezus die te Efeze zijn (Ef. 1: 1). Welnu, wie behoren nu tot die uit heiligen en gelovigen bestaande gemeente die hier door Paulus wordt aangesproken? Wel, dat blijkt uit wie hij later in de brief gaat aanspreken. Daartoe behoren de vrouwen die Paulus in Ef. 5:22 uitdrukkelijk noemt. Daartoe behoren de mannen die hij eveneens in Ef. 5:25 uitdrukkelijk noemt. Daartoe behoren evenzeer de kinderen die Paulus in Ef. 6: 1 niet minder uitdrukkelijk noemt: Kinderen, weest uw ouders gehoorzaam in de Here... Daartoe behoren nu ook weer de slaven die in Ef. 6:5 worden aangesproken. Dus die christelijke gemeente te Efeze is in feite één groot huis, één groot huisgezin waartoe de vaders en moeders, de vrouwen en mannen, maar ook de kinderen en slaven behoren. Zij allen horen voluit tot deze gemeente. Zij allen worden gerekend tot de heiligen en gelovigen in Christus Jezus, zij allen delen ook in de voorrechten van de gemeente in Woord en sacrament evenals zij ook allen tot de plicht van de gemeente om waarachtig christelijk te leven worden opgeroepen. Dit alles geldt voor de kinderen niet minder of anders dan voor

de mannen, de vrouwen en de slaven.

Dit laatste komt juist in de Efezebrief zo overtuigend duidelijk naar voren. Want van deze gemeente die zo is samengesteld zoals wij boven aangaven, zegt nu Paulus in Ef. 4:4 v.v. dat zij is: één lichaam en één Geest, gelijk gij ook geroepen zijt in de ene hoop uwer roeping, één Here, één geloof, één doop, één God en Vader van allen, die is boven allen en door allen en in allen (Statenvertaling: in u allen). Deze ene gemeente waartoe mannen, vrouwen, kinderen en slaven behoren, deelt dus in de ene doop zoals zij ook deelt in het ene geloof en de ene hoop, ja, in de ene God en Vader in Jezus Christus. En Paulus wijst er uitdrukkelijk op dat zij deze eenheid dient te bewaren (Ef. 4:3). Dan mogen er ook geen uitzonderingsposities worden geschapen, bijvoorbeeld voor de slaven niet maar ook niet voor de kinderen voor wie die ene doop evenzeer geldt. Dit te ontkennen zou lijnrecht ingaan tegen de grondvisie op de christelijke gemeente zoals zij ons hier door de apostel Paulus wordt verkondigd.

Hetzelfde treffen wij ook aan in de *Colossenzenbrief*. Ook daar wordt de christelijke gemeente te Colosse aangesproken als de heilige en gelovige broeders te Colosse. Maar het blijkt uit de inhoud van de brief dat in hen ingesloten zijn de vrouwen (Col. 3:18), de mannen (vs. 19), de kinderen (vs. 20) en de slaven (vs. 22) die hier allen afzonderlijk worden aangesproken.

Dit wordt nog weer bevestigd in de brieven aan de gemeente van *Corinthe*. Paulus schrijft tot hen als tot de gemeente Gods die te Corinthe is (2 Cor. 1:1, 1 Cor. 1:2), nader omschreven als de geheiligden in Christus Jezus, de geroepen heiligen (1 Cor. 1:2). Van diezelfde gemeente geldt dat ook de kinderen uit gemengde huwelijken heilig zijn (1 Cor. 7:14). Hier wordt hetzelfde woord 'heilig' gebruikt. Deze heilige kinderen behoren tot de heiligen die te Corinthe zijn (1 Cor. 1:2). Zij maken gewoon deel uit van de gemeente. En van deze gemeente schrijft Paulus in 1 Cor. 12:13: ... want door één Geest zijn wij *allen* tot één lichaam *gedoopt*, hetzij Joden, hetzij Grieken, hetzij slaven, hetzij vrijen en allen zijn wij met één Geest gedrenkt. Ook hier komt de doop allen toe. Let op dat 'wij *allen*'. Dat is de gemeente tot wie Paulus spreekt. Dat blijkt wel heel duidelijk uit het vervolg waar hij over dit ene lichaam van Christus dat de gemeente vormt, gaat spreken met ook hier weer de volle nadruk op de eenheid. Waarbij dan nog als extra accent wordt toegevoegd dat wat nu in de achting van de mensen het geringste lid van dit lichaam is door de Here de hoogste eer ontvangt (vs. 22 v.v.). Dat dit intussen niets afdoet van het persoonlijk karakter van het geloof blijkt wel uit 1 Cor. 16:22: indien iemand de Here niet lief heeft, hij zij vervloekt. Maranatha!

AFSLUITENDE EN AANVULLENDE OPMERKINGEN

5.1. *Zo werkt God*

In het voorafgaande hebben wij zo overzichtelijk mogelijk de bijbelse leer over de doop naar voren gebracht. Wij willen nu afsluiten met enkele toespitsende en aanvullende opmerkingen die in het verband van ons onderwerp niet kunnen worden gemist.

In de behandeling van de schriftgegevens is telkens naar voren gekomen dat de Here in het openbaren en schenken van zijn heil altijd op tweeërlei manier werkt. Wij zouden het kunnen noemen een persoonlijke en een verbondsmatige manier. In het eerste gaat het om het persoonlijk ontvangen en verstaan van het heil des Heren dat beantwoord wordt door een persoonlijk geloof en een in dit geloof persoonlijke omgang met God. Bij de tweede lijn ontdekken wij dat God de persoonlijk gelovige toch niet als een individu behandelt en met zijn heil tegemoet treedt maar dat Hij deze wil zien in de verbanden van zijn geslacht en zijn gemeenschapsleven. Zo wordt vanaf het begin reeds niet alleen Abraham persoonlijk maar Abraham en zijn huis en later zijn volk bij het verbond met God betrokken en ontvangen zij allen ook het teken en zegel van dit verbond. Deze lijn is in het hele Oude Testament volgehouden.

En ook in het Nieuwe Testament, zowel in de Evangelieën als in de Handelingen der Apostelen en Brieven, vinden wij ditzelfde weer terug. Het blijkt om een doorgaande lijn te gaan waarin het verbond tot zijn vervulde gestalte komt in het Koninkrijk Gods en dit Koninkrijk Gods zijn voorlopige gestalte krijgt in de christelijke gemeente terwijl van deze gemeente dan wordt gezegd dat zij het volk van God is (1 Petr. 2:9).

Telkens staat het heil van God en het geloofsantwoord van de gelovige daarin centraal. Op deze wijze worden het wezen van het verbond, het Koninkrijk Gods en de christelijke gemeente bepaald. Maar telkens blijkt ook dat de contouren van dit heil als het ware uitwaaiëren in de gemeenschap van het huis, van het gezin, van het nageslacht en van de sociale relaties. Daarom is niet alleen in het oudtestamentische verbond maar ook in de nieuwtestamentische christelijke gemeente niet alleen de persoonlijk gelovige maar de gelovige en zijn huis bij dit heil betrokken en delen zij in al de beloften, voorrechten en plichten die dit heil en het delen erin met zich meebrengen.

Het is van het allergrootste belang dat wij deze twee genoemde lijnen altijd bij één zien en houden. Het gevaar bestaat om het één tegen het andere uit te spelen of het één ten koste van het andere te beklemtonen. Het kan zijn dat wij zo uitsluitend oog hebben voor het persoonlijke geloof dat dit al het andere gaat overheersen. Dan komt de volwassen, individuele gelovige in het centrum te staan, los van de verbanden waarin hij staat. En het is te begrijpen dat het dan moeilijk wordt om ook het huis en het gezin voluit bij het heil in al zijn gestalten betrokken te zien.

Anderzijds bestaat het gevaar om zo het verbondsmatige, het gemeenschappelijke in huis en nageslacht te overtrekken dat het persoonlijke geloof daardoor in de knel komt. Het gevolg ervan is dat er een vervlakking optreedt in de gemeente waarbij het levend en bewust geloven verwaarloosd wordt.

Tegenover deze eenzijdigheden dienen wij erop te letten dat de Here persoonlijk werkt door zijn Woord en Geest. Maar dit persoonlijke krijgt nooit de trekken van het individualisme aan zich. De enkele persoon staat in de verbanden van huis, gezin, nageslacht en sociale relaties. Het is dan ook door heel de Bijbel heen te vinden, zowel in het Oude als het Nieuwe Testament, dat God de God van zijn volk wil zijn. Er ligt een nauwe, wederkerige verbondenheid tussen persoon-gezin, geslacht, volk-gemeente. Ja, zelfs de wijde contouren van de mensheid blijven niet uit het gezichtsveld.

We moeten eraan denken dat de Bijbel niet begint bij Abraham maar bij Adam. Adam is de mens, de vader der mensheid, door God geschapen. En als Adam van God afvalt, valt in en met hem het ganse menselijke geslacht van God af. In Rom. 5:21 wordt door Paulus deze lijn duidelijk getrokken. Daartegenover staat dat ook het heil in Christus een universeel karakter draagt. Christus is immers de tweede Adam (1 Col. 15:45). En zoals door de zonde van Adam de dood door alle mensen is heengegaan, zo trekt ook de verzoening en daarmee het nieuwe leven door Christus door gans de wereld heen. Rom. 5:18: 'Derhalve, gelijk het door één daad van overtreding voor alle mensen tot veroordeling gekomen is, zo komt het ook door één daad van gerechtigheid voor alle mensen tot rechtvaardiging ten leven'.

Als wij dus op grond van de Schrift met zoveel klem stellen dat het heil en het geloven in het heil wel een persoonlijk maar geen individualistisch karakter draagt dan is dat omdat ook de zonde een persoonlijk maar tegelijk ook een gemeenschappelijke zaak is. Paulus wil ons in Rom. 5 verkondigen dat het heil in Christus werkelijk opweegt tegen het verderf van de zonde. Welnu, zoals de zonde tot in alle relaties van het leven is doorgedrongen zo is ook het heil zo alles omvattend dat alle relaties van het leven daarbij betrokken worden. Zo heeft God gewerkt vanaf het begin, zo werkte God in het Oude Testament, zo ook in het Nieuwe Testament en

zo werkt God nog. Dat kan ook niet anders omdat God zelf de onveranderlijke God is, Schepper en Herschepper van zijn wereld. Daar ligt de diepste grond van de eenheid van de heilsopenbaring in Oude en Nieuwe Testament. Dat is ook de diepste grond ervan dat Gods verbond een eeuwig verbond is. Deze onveranderlijkheid ligt niet gefundeerd in de onveranderlijkheid van (de trouw van) Israël of van de christelijke gemeente. Als daar de grond lag, zou God er allang op zijn teruggekomen. Maar de Here zelf vormt het onwankelbare en onveranderlijke fundament van zijn heil. Daarom kan deze God ook zeggen, zelfs tot een ongehoorzaam volk: Want bergen mogen wijken en heuvelen wankelen, maar mijn goedertierenheid zal van u niet wijken en mijn vredesverbond zal niet wankelen, zegt uw Ontfermer, de HERE (Jes. 54: 10).

5.2. *Geloof en doop*

Het is uit onze behandeling van de uitspraken van de Schrift overduidelijk gebleken dat het geloof en de doop onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Wij zagen dat dit reeds bij de besnijdenis zo is. De besnijdenis is een teken en zegel van de gerechtigheid des geloofs. Zo spreekt Paulus erover in Rom. 4 en zo blijkt ook uit haar wezen en inhoud te zijn wanneer God zijn verbond met Abraham sluit. Wanneer er later een veruitwendiging en daardoor verzwakking van de besnijdenis optreedt, ligt dat niet in het wezen van de besnijdenis zelf opgesloten, noch is dit de wil van God maar wijst dat op ontaarding van de besnijdenis en geschiedt dit uitdrukkelijk tegen de wil van God in. Op deze ontaarding van de besnijdenis volgt dan ook de oproep van de profeten in Gods naam aan het volk tot bekering waarbij niet alleen de voorhuid maar ook het hart besneden is. Besnijdenis en geloof zijn dus in wezen onlosmakelijk verbonden.

Hetzelfde geldt van de doop. Heel helder komt dit naar voren in Rom. 6 waar duidelijk beschreven staat wat inhoud en wezen van de doop is. Centraal daarin staat: met of in Christus. Voortdurend keert dit in Rom. 6 terug. In Christus gedoopt, in zijn dood gedoopt (vs. 3), met Hem begraven (vs. 4), samengegroeid zijn met hetgeen gelijk is aan zijn dood en opstanding (vs. 5), medegekruisigd zijn met Christus (vs. 6), met Christus gestorven, met Hem leven (vs. 8). In dit 'met Christus' liggen vooral drie betekenissen opgesloten. In de eerste plaats wijst ons dit op het feit dat Christus vóór ons is gestorven en opgestaan. Dit 'vóór ons' laat zien het plaatsvervangende van Christus' dood en opstanding. Zelf was Hij zonder enige zonde. Voor zichzelf hoefde Hij niet te sterven omdat Hij voor zichzelf geen verzoening hoefde te geven voor eigen zonden. Hij heeft dit echter gedaan in onze plaats, voor ons als onze Heiland en Verlosser.

Dit plaatsvervangende 'vóór ons' gaat zelfs zo ver dat Paulus erop wijst dat wij er nog niet eens waren toen Christus reeds voor ons stierf. Of ook dat wij nog zondaars waren toen Christus dit voor ons gedaan heeft. Rom. 5:6: ... zo zeker als Christus, toen wij nog zwak waren, te zijner tijd voor goddelozen is gestorven. Rom. 5:8: ... God echter bewijst zijn liefde jegens ons, doordat Christus, toen wij nog zondaren waren, voor ons gestorven is. Het heil in Christus gaat dus zowel in tijd als in werkelijkheid absoluut aan ons en al het onze vooraf. Dit heil heeft Christus al voor ons verworven vóórdát wij geloofden, toen wij nog zondaren waren, ja, zelfs voordat wij er waren. Als Paulus in Rom. 5 en 6 hierop wijst en dit ook met de doop verbindt dan blijkt daaruit dat de doop dus ook daarvan teken en zegel is. De doop is het teken en zegel van de wonderlijke en verwonderlijke werkelijkheid dat God in Christus met zijn liefde en genade ons vóór is geweest. Daarom moet ook van de doop evenals van de besnijdenis primair worden gezegd dat zij teken en zegel van *de gerechtigheid des geloofs* is en niet van het geloof. Allereerst wordt de gerechtigheid des geloofs, en dat is niet onze gerechtigheid maar Christus gerechtigheid, betekend en verzegeld. En deze gerechtigheid heeft Christus verworven voor ons toen wij nog zondaren waren, toen wij nog lang niet met ons geloof erbij waren. Wanneer wij dus door de doop met Christus' gerechtigheid verbonden worden, wijst ons dit er allereerst op dat die gerechtigheid er was vóórdát wij geloofden. In de tweede plaats wijst Rom. 6 aan dat wij door de doop in het geloof mogen delen in Christus' dood en opstanding en in het heil dat daarin ligt opgesloten. Dus gaat het niet alleen om Christus vóór ons plaatsvervangend en aan ons geloof voorafgaand maar ook om: wij met Christus door de doop in het geloof. Wij zijn door de doop met Christus gestorven, gekruisigd, begraven en opgestaan. Daardoor hebben wij vergeving van onze zonden en de vernieuwing van leven in en uit Hem ontvangen. Ook daarvan is de doop teken en zegel. Zij is dus ook teken en zegel van de gerechtigheid des geloofs. Wij worden in de doop verbonden, één gemaakt met de gerechtigheid van Christus. Maar deze verbinding is een geloofsverbinding. Alleen door het geloof delen wij erin. En in dit geloofskader voltrekt zich de doop. Daarom zijn doop en geloof onlosmakelijk met elkaar verbonden.

In de derde plaats wijst dit 'met Christus' op de vrucht die daarvan openbaar komt in de levenspraktijk van de christen. Als wij zo door de doop in het geloof met Christus gestorven en opgestaan zijn dan gaan wij ook in nieuwheid des levens wandelen (Rom. 6:4). Daarom vloeit de oproep hieruit voort: Laat dan de zonde niet langer als koning heersen in uw sterfelijk lichaam... Rom. 6: 12.

De praktijk van de levensheiliging is eveneens met de doop verbonden. De zonde is nu niet meer onze koning maar Jezus is onze Koning wiens Koninkrijksteken wij in de doop hebben ontvangen. De gedoopte christen zal de vruchten van zijn doop in de praktijk van zijn leven tot openbaring brengen. En om dit te doen, daartoe wordt hij

voortdurend opgeroepen, juist op grond van zijn doop.

5.3. Gods grens en onze grens

Nu zouden wij op grond van het bovenstaande graag onze grenzen willen aangeven waarbij wij kunnen vaststellen waar de verbinding tussen geloof en doop nog wel en waar zij niet meer wordt gevonden. Licht er bijvoorbeeld in een bepaalde leeftijd niet een grens? Is het mogelijk om van hele kleine kinderen, van zuigelingen aan te nemen dat bij hen de doop en het geloof onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn? Deze vragen komen boven wanneer geloof en doop nauw met elkaar worden verenigd. Daarom brengt dit juist velen ertoe om de kinderdoop af te wijzen. Want bij kinderen kan het geloof toch niet worden verondersteld?

Nu hebben wij al telkens vanuit de Schrift kunnen vaststellen dat de Here zelf hier niet zo gauw de grenzen gaat stellen. Duidelijk heeft Hij met het teken en zegel van besnijdenis en doop het leven van het geloof verbonden terwijl Hij toch tegelijk ook het huis en het nageslacht, de kinderen, erbij betreft. Dat moet ons al heel voorzichtig maken met het stellen van onze grenzen.

Blijkbaar is er de Here veel om begonnen om niet alleen de groten, laat staan alleen de grootsten, maar ook de kleinen, ja, zelfs de allerkleinste bij zijn heil te betrekken.

Dat komt mede door het feit dat ook de allerkleinste bij de werkelijkheid van de zonde en dus van het oordeel betrokken is. Als de zonde en het oordeel reeds hun greep naar het kleinste kind hebben uitgeslagen, zou God dan met de greep van zijn ontferming daarbij achterblijven? Dat valt van deze God, over wie wij nu reeds zo veel gehoord hebben, niet te verwachten.

Trouwens, dat heeft God zelf in zijn Woord wel heel duidelijk gemaakt. Niet alleen in zijn verbondssluiting met Abraham en zijn huis maar bij uitstek in de zending van zijn Zoon. Jezus Christus zelf, Gods Zoon, die door de Vader in de wereld is gezonden om in onze plaats voor ons verzoening en heil te verwerven, is begonnen dit voor ons te zijn en dit voor ons te doen bij het allereerste begin. Jezus is niet halverwege toen Hij volwassen was in de wereld gekomen en onze Heiland geworden. Maar Hij is dat begonnen te zijn toen Hij ontvangen werd door de Heilige Geest in de schoot van de maagd Maria toen Hij geboren werd in Bethlehems stal. Toen reeds verkondigde de engel aan de herders: U is heden *de Heiland* geboren, namelijk Christus, de Here... Luc. 2:11. God heeft dus in Christus een Heiland geschonken die in en vanaf zijn ontvangenis en geboorte al onze Verlosser is. Kennelijk kon Jezus alleen onze Heiland zijn als Hij dit al vanaf zijn ontvangenis en geboorte was. Waarom? Wel zou het om iets anders zijn dan daarom dat wij zondaren zijn van onze ontvangenis en onze geboorte af? Jezus is begonnen onze Heiland te zijn waar de zonde is begonnen ons leven te verderven: bij het allereerste begin. Maar daarom mogen wij ook vanaf het allereerste begin in zijn heil en gerechtigheid delen. Niet pas halverwege als wij volwassen zijn maar ook vanaf onze ontvangenis en geboorte. En als nu de doop teken en zegel is van ons deelhebben aan Christus en zijn gerechtigheid dan strekt ook deze doop zich uit tot het allereerste begin. Want de doop is teken en zegel van de gerechtigheid van Christus. En boven, bij de weergave van Rom. 6, zagen wij reeds dat de eerste betekenis hier dáárin ligt dat Christus met zijn heil en gerechtigheid ons in absolute zin vóór is geweest. Ook daarop wijst de doop. Niet ons geloof gaat voorop maar Christus en zijn gerechtigheid gaan voorop.

Dus juist ook Christus zelf en zijn heil wijzen ons erop dat God de grens niet stelt halverwege ons leven maar God begint bij het allereerste begin. Met Christus zelf en ook met ons. Daarom wil God dat niet alleen de volwassen mens, als hij tot het geloof komt, gedoopt wordt maar dat dan meteen ook zijn hele huis, met alles wat erop en eraan zit, gedoopt wordt. Want er zijn ook wat dat betreft geen grenzen aan de macht en de liefde des Heren. Dit geldt echter niet alleen als het om het werk van Christus gaat maar ook als het om het werk van de Heilige Geest gaat. Ook dan stelt de Schrift geen grenzen in een bepaalde leeftijd. Wij wezen reeds op Matth. 21:15, 16 waar kleine kinderen de Here Jezus de lof toebrengen waarop Hij recht heeft terwijl juist grote en godsdienstige mensen venijnig de mond dichthouden. Jezus ziet daarin de vervulling van Psalm 8 waar de zuigelingen worden meebetrokken bij de lof des Heren. Die lof leert ons niet de natuur, laat staan onze zondige natuur. Maar die lof leert ons alleen de Heilige Geest die ons de lofwaardigheid en heerlijkheid van Christus doet zien. En kennelijk leert de Geest deze lofzegging ook aan de kinderen en zuigelingen. Zouden wij dan zo eigenwijs willen zijn om aan de Heilige Geest een grens te stellen in zijn genadig kunnen? Zouden wij willen zeggen: tot 15 jaar of hooguit tot 10 jaar is dat voor de Geest mogelijk maar daaronder lukt Hem dat niet meer? Ook aan de macht en de genade van de Geest mogen wij geen grenzen stellen omdat de Schrift zelf daaraan geen grenzen stelt. Ook Hij is Here die levend maakt. Daarom is Hij bij machte om Johannes de Doper reeds in de schoot van zijn moeder Elisabeth van vreugde te doen opspringen bij de ontmoeting van de Heiland. Let op wat er staat in Luc. 1:44: Want zie, toen het geluid van uw groet in mijn oren klonk, *sprong het kind van vreugde op* in mijn schoot. Niet Elisabeth sprong op en daardoor haar kind. Nee, het kind zelf sprong van vreugde op... Het kind zelf verheugde zich over de komst van de Zaligmaker. Dat lijkt wartaal voor hem die de Geest wil binden aan zijn eigen verstandelijke grenzen. Hoe kan dat nu? Maar de Geest weegt zijn mogelijkheden niet af aan onze onmogelijkheden. De Heilige Geest is niet minder dan God zelf. En zou voor deze God iets te wonderlijk zijn?

Daarom kan er van diezelfde Johannes in Luc. 1:80 worden gezegd toen hij nog een klein kind, een baby was dat hij opgroeide en gesterkt werd door de Geest.

Dus niet alleen in en door Christus maar ook in en door de Heilige Geest begint God zijn heil te werken vanaf het allereerste begin. En zouden wij dan die ruimte willen inperken door van de doop te zeggen: alleen de volwassen, bewust gelovige, maar vooral niet zijn huis, want als daar kleine kinderen bij zijn... dat kan toch niet? Voor u misschien niet maar voor God zelf, voor zijn Christus en voor de Heilige Geest kan dat zeker wel.

Daarom mag de kerk des Heren troost putten uit het feit dat zij niet alleen gedoopt is in de naam van de Vader en de Zoon maar ook in de naam van de Heilige Geest. Want juist daarin wijst onze doop op de onbegrensde macht en liefde van de Here. Die troost kende de dichter van Psalm 22. Psalm 22: 10, 11: Gij toch hebt mij uit de moederschoot getogen. Gij deedt mij vertrouwend rusten aan de borst van mijn moeder; aan U werd ik overgegeven bij mijn geboorte, van de moederschoot af zijt Gij mijn God. Laat dat even diep tot ons doordringen: Gij deedt mij vertrouwend rusten aan de borst van mijn moeder... van de moederschoot af zijt Gij mijn God... Als dat waar is, zou God daarvan ons het teken en zegel niet willen schenken omdat wij dan nog te jong zijn?

Ik noem ook nog Psalm 139:13, 14: Want Gij hebt mijn nieren gevormd, mij in de schoot van mijn moeder geweven. Ik loof U, omdat ik gans wonderbaar ben toebereid, wonderbaar zijn uw werken; mijn ziel weet dat zeer wel. Mijn gebeente was voor U niet verholen... Hier wordt geen gynaecologische wijsheid verkondigd. Maar hier wordt de dichter in het geloof terug geleid tot in de wortels van zijn bestaan. En in die wortels reeds ontwaart hij de trouwen liefde en zorg van zijn God. God stond aan het allereerste begin van zijn leven reeds. Ook het ongeboren kind is zijn kind. Daarom is abortus zo diep ingaand tegen Gods wil. Want wij mogen ook dit ongeboren leven niet onttrekken aan Gods hand en Gods zorg.

Maar dat geldt ook ten opzichte van het heil. Wij mogen ook ons ongeboren kind aan deze God toevertrouwen. Ja, het is aan Hem toevertrouwd omdat God zelf zijn genadige hand erin heeft als onze Schepper niet alleen maar ook als onze Herschepper in Christus.

Zo blijkt ons hele leven het arbeidsveld van God te zijn, ook van Jezus Christus, ook van de Heilige Geest. Onze hele levensgeschiedenis is geschiedenis van de drie-enige God, de Vader, de Zoon en de Heilige Geest en zodoende heilsgeschiedenis en daarom ook doopgeschiedenis. Want wanneer de doop niet anders wil zijn dan teken en zegel van onze verbondenheid met deze drie-enige God in Wiens Naam wij zijn gedoopt dan is ook onze hele levensgeschiedenis vanaf het allereerste begin daarin begrepen.

5.4. De doop en onze geschiedenis

Wij zagen boven dat God al met ons begint in het allereerste begin van ons leven. Daarom kunnen wij van onze kant geen begingrens stellen aan het heil en ook niet aan het teken en zegel daarvan.

God wil ons en ons hele huis in dit heil en in het teken en zegel daarvan doen delen. Maar ook al staat God al aan het allereerste begin, het is en blijft dan nog slechts een begin. Er volgt doorgaans een lange en bewogen geschiedenis op. Ik zeg uitdrukkelijk: doorgaans.

Het is niet altijd zo. Het mensenleven kan ook al in het eerste begin of in het prille begin worden afgebroken. Juist dan is het zo troostvol om te weten dat God toch reeds dit jonge leven in zijn hand had en houdt.

Maar doorgaans volgt er toch een geschiedenis op. Wij noemden het een lange en bewogen geschiedenis. Dat leert de Bijbel ons zelf. Eén keer begon de Here met Abraham en zijn huis zijn verbond: Gen. 12, 15 en 17. Maar op het sluiten van dit verbond volgde een verbondsgeschiedenis. Een lange en bewogen geschiedenis. Bewogen vanwege de ontrouw van het volk maar nog meer bewogen vanwege de trouw van God. Daarom is het zowel vanwege de ontrouw van mensenkant als vanwege de trouw van Gods kant dat er telkens een verbondsvernieuwing plaatsvindt. Deze moet plaatsvinden vanwege de ontrouw van Israël, deze mag plaatsvinden vanwege de trouw Gods. We lezen ervan in Deut. 28, Jozua 5, Jozua 24, Jeremia 31.

In het Nieuwe Testament blijkt deze geschiedenis nog steeds aan de gang te zijn. Op het pinksterfeest maakte God een nieuw en enthousiast begin: de christelijke gemeente. Maar ook dan treden telkens verslapping, afwijking en ongehoorzaamheid op en is het nodig dat er bekering en vernieuwing plaatsvinden.

Opmerkelijk is dat het Nieuwe Testament zelf juist in dit opzicht de parallel trekt tussen het volk Israël en de nieuwtestamentische gemeente. In 1 Cor. 10 wordt Israël aan de christelijke gemeente als een waarschuwend voorbeeld voor ogen gesteld en worden er aangrijpende parallellen getrokken. Nog opvallender is dat juist ook hier (1 Cor. 10:2 v.v.) van Israël wordt gezegd dat zij *allen* zich lieten dopen in Mozes, in de wolk en in de zee. Zij hebben dan ook allen hetzelfde *geestelijk* voedsel gegeten en dezelfde *geestelijke* drank gedronken, want zij dronken uit een geestelijke rots welke met hen mede ging en die rots was Christus. Hier wordt dus helemaal niet van Godswege negatief en vleselijk gedacht over Israël en over wat God hun heeft gegeven. Nee, zij ontvingen de doop, zij aten geestelijk voedsel en zij dronken geestelijke drank, zij allen en dit alles ontvingen zij uit Christus. Paulus schrijft dit alles juist om de gelijkenis tussen dit Israël en de christelijke gemeente zo overtuigend mogelijk aan te geven. Want ditzelfde kan precies zo van de gemeente worden gezegd ten opzichte van hun doop, hun geestelijk voedsel en geestelijke drank (Heilig Avondmaal), hun delen in het heil van Christus. In al deze

opzichten is er dus geen enkele reden voor de gemeente om te menen dat zij anders zijn dan Israël, dat zij meer zijn of dat zij een geestelijker heil hebben ontvangen. Nee, zij staan precies aan elkaar gelijk.

En daarom krijgt wat er nu op volgt juist zo'n enorme zeggingskracht, namelijk: En toch heeft God in het merendeel van hen geen welgevallen gehad, want zij werden neergeveld in de woestijn (1 Cor. 10:5). Blijkbaar is er deze ontzettende mogelijkheid. Delen in het heil dat een geestelijk heil is in Christus en toch omkomen in de woestijn. Dat is niet alleen voor Israël een verschrikkelijke mogelijkheid en werkelijkheid gebleken maar, zo wil Paulus zeggen, dat is ook voor u, christelijke gemeente van Christus, een verschrikkelijke mogelijkheid. En dit zal ook voor u wanneer u volhardt in uw ongehoorzaamheid een werkelijkheid worden.

Ziet u, dit is nu de bewogen geschiedenis die God met zijn volk houdt. Ook hierin zet het Nieuwe Testament de geschiedenis van het Oude Testament voort. Daarom kan juist in het Nieuwe Testament worden gezegd dat de kinderen van het Koninkrijk, dat zijn de kinderen van Israël, worden buitengeworpen (Matth. 8:11, 12) en daarom zal het, naar Jezus' woord, voor Tyrus en Sidon in de dag van het oordeel verdragelijker zijn dan voor Israël (Matth. 11:22). God begint dus bij het allereerste begin. Maar dan volgt er een bewogen geschiedenis op die ook de spanningsruimte kent van ongeloof en ongehoorzaamheid, van oordeel en zelfs verwerping. En dit geldt niet alleen voor Israël maar niet minder en op precies dezelfde wijze ook voor de christelijke gemeente in het Nieuwe Testament.

Toch is dit slechts de ene negatieve zijde van deze geschiedenis. Er is gelukkig ook een positieve zijde. De geschiedenis die God met zijn volk houdt na zijn genadig begin, is er ook een van voortgaande ontferming, van vasthoudende trouw, van vaderlijke leiding.

Zodat het ook mag zijn een geschiedenis van geestelijke groei, verdieping in het geloof, van hoogtepunten in de omgang met God, van voortgaande vernieuwing en volharding. En ook deze geschiedenis is in de doopgeschiedenis opgenomen.

Daarom vindt er in de gemeente telkens de bediening van de Heilige Doop plaats opdat de gemeente aan haar eigen doop zou worden herinnerd en er zo een vernieuwing en verdieping van haar geloof en leven met God zou plaatsvinden. Daarom vindt er ook dooponderricht plaats opdat er een groei zou zijn in de kennis van het heil. Deze geschiedenis wordt ook bepaald door de opvoeding en het onderwijs van de kinderen in de wegen des Heren. De catechese krijgt hier haar volle plaats en betekenis. Straks als de kinderen tot een bewuste plaatsbepaling in de gemeente en in de wereld komen, krijgt dit alles zijn concrete gestalte in de persoonlijke geloofsbelijdenis alsook in de gang naar de Tafel des Heren. Deze bewogen geschiedenis heeft dus ook haar positieve kanten.

Daar komen nog andere aspecten bij. Deze geschiedenis mag ook worden gestempeld door een verdieping van de kennis van het heil in de persoonlijke geloofsomgang met God. Zo is in feite het hele leven een leerschool om de inhoud van het heil dat in de doop is betekend en verzegeld reeds aan het begin van ons leven te verstaan in al zijn rijkdom en diepte. Daar is een heel leven voor nodig. Niet alleen vanwege onze begrensdheid maar ook vanwege de onuitputtelijke rijkdom van het heil, van de Here zelf.

Ook kan deze doop een bijzondere betekenis en actualiteit krijgen in de dieptepunten van ons leven. Bijvoorbeeld wanneer wij ver van God zijn afgedwaald en dan weer worden teruggeroepen door God tot God. Dan gaat onze doop weer krachtig spreken. Ook in ogenblikken van hevige aanvechtingen en verzoekingingen van de kant van de duivel kan de doop weer een nieuwe en krachtige impuls geven aan ons geloof en onze hoop. De hoop kan ons brengen tot een vernieuwde bekering, tot een breken met zonden die wij al te lang koesterden, tot een nieuwe keus voor God en zijn dienst. Zo is de hele geschiedenis van de gemeente en van iedere gelovige persoonlijk een doopgeschiedenis, een geschiedenis waarin de kracht en de rijkdom van de doop zich doen gelden. Van het eerste begin af en ook tot op het laatste moment toe. Ook in ons sterven mogen wij ons hoofd neerleggen in het vertrouwen op de God van onze doop. Want die God die al stond bij de oorsprong van ons leven is dezelfde God die ons in zijn liefdehand geborgen doet zijn als het doodsuur is aangebroken.

5.5. Doopvernieuwing en herdoop

Juist omdat met de doop ons hele leven en onze hele levensgeschiedenis verbonden is, is er ook ruimte voor een vernieuwing van de doop. De ruimte is er niet alleen maar ook de noodzaak. Vanwege onze ontrouw en ook vanwege Gods trouw. Tot die doopvernieuwing kan worden gerekend het apostolisch vermaan om te wandelen waardig der roeping waarmee de Here ons geroepen heeft (Ef. 4:1). In Rom. 6 wijst de apostel Paulus erop om overeenkomstig onze doop te leven als mensen die met Christus gestorven en opgestaan zijn.

In dat verband zou ook de geloofsbelijdenis als een vernieuwing en tegelijk ook een verdieping van het leven uit de doop kunnen worden beschouwd. In de geschiedenis van de christelijke kerk lezen wij ook van de vernieuwing van het verbond zoals dit vooral in het Oude Testament ook voorkomt. Met name in de Schotse kerkgeschiedenis treffen wij het aan dat wanneer een gelovige tot een vernieuwde keus kwam voor God, hij dit vastlegde, zwart op wit in een document, waarin hij zich opnieuw aan de Here en zijn dienst verbond.

In dit verband kan de vraag gesteld worden wat de betekenis is van de herdoop zoals die vroeger en nu

plaatsvindt. Kan hier gesproken worden van een vernieuwing van de doop of is hier sprake van een volstrekt nieuwe doop, waarbij de vroeger plaatsgevonden doop als doop wordt ontkend en afgewezen? Wij komen hier zo dadelijk uitvoeriger op terug. In dit verband wijzen wij er alleen op dat de doop ook een vernieuwing kent zoals het verbond een vernieuwing kent in het Oude Testament en zoals de christelijke gemeente in het Nieuwe Testament een vernieuwing kent en daartoe wordt opgeroepen. Wat dat laatste betreft, wijs ik u vooral op de brieven aan de zeven gemeenten in Asia. Openb. 2:4 v.: Maar ik heb tegen u, dat gij gevallen zijt en bekeer u en doe (weder) uw eerste werken. Openb. 2:25: Maar wat gij hebt, houdt dat vast, totdat Ik gekomen ben. Openb. 3:3: Bedenk dan, hoe gij het ontvangen en gehoord hebt en bewaar het en bekeer u.

5.6. Nogmaals: geloof en doop

In het voorafgaande wezen wij er reeds op, in aansluiting op Rom. 6, dat in de doop Christus vóór ons centraal en voorop staat. Niet ons

geloof gaat voorop maar Christus. Hij is voor ons gestorven toen wij nog zondaren waren. In wat Christus is en gedaan heeft, ligt het hart en ook de grond van ons heil. Door het geloof zijn wij met Hem verbonden in de doop maar in het geloof blijft Christus hart en grond van het heil en niet ons geloof.

Nu is het niet juist om zonder meer te zeggen dat bij de volwassendoop het geloof de grond gaat worden van ons heil. Dat zouden de voorstanders van de volwassendoop beslist niet willen beweren. En wij willen hen ook niet daarop aanzien. Wel is het zo dat wij op deze wijze geneigd zijn om grenzen te stellen aan God, aan Christus en ook aan de Heilige Geest. En in het verlengde daarvan bestaat er het gevaar dat de doop zozeer aan ons bewuste geloof wordt gebonden dat dit geloof als een toegangsbewijs gaat dienen voor de doop.

Dan wordt het gevaar toch acuut dat op deze wijze het geloof een grond wordt voor de doop.

Nu ligt daarachter de op zichzelf bijbelse gedachte dat de doop onlosmakelijk met het geloof verbonden is. Maar daarmee is verbonden de niet-bijbelse gedachte dat dit geloof alleen te vinden is bij hen die op volwassen leeftijd bewust geloven en dit geloof belijden. Boven hebben wij aangewezen dat wij dan aan de Heilige Geest grenzen stellen die Hij zich zelf niet stelt. Als dan gezegd wordt dat bij de kinderen het geloof toch wel een wankel en moeilijk constateerbare zaak is, sluit dit de gedachte in dat bij de volwassenen het geloof een vaste en betrouwbare factor is op grond waarvan de doop als teken en zegel gerust kan worden toegekend. Nu willen wij daartegenover stellen dat als zo het geloof toch als basis gaat gelden voor het recht op de doop, deze basis niet minder zwak en wankel is. We stellen er prijs op om hier goed te worden verstaan. Aan de ene kant leert de Schrift ons duidelijk dat doop en geloof onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en dus ook dienen te zijn. Aan de andere kant leert de Schrift ons even duidelijk dat het geloof geen grond voor de doop is, geen basis waarop het recht van de doop wordt toegekend. Die grond en die basis liggen alleen in Gods genade, in Christus' gerechtigheid, in de belofte des Heren waarin de gelovige en zijn huis mag delen.

Gaat men nu toch dit geloof als basis hanteren dan blijkt het een wankel basis te zijn. Want wie kan garanderen dat bij een volwassen mens het geloof werkelijk aanwezig is? Waarom zou deze garantie betrouwbaarder zijn dan wanneer er gesproken wordt over het geloof van de kleine kinderen? Dat laatste kunnen wij nooit met onze verstandelijke zekerheid vaststellen. Dat hoeft gelukkig 'ook niet want daarin ligt de grond en het recht van de doop. Maar ook het geloof van de volwassene kunnen wij nooit met onze verstandelijke zekerheid vaststellen. Want ook al wordt een geloof beleden, daarmee is er nog geen zekerheid dat het geloof er is of dat het een waar geloof is. Het blijft altijd zo dat wij dan in het geloof van zo'n gelovige moeten geloven. Wij moeten het aannemen zonder meer. Maar juist daarin ligt de onzekerheid ingebouwd.

Dat dit maar geen theorie of speculatie is, blijkt voldoende duidelijk uit de Schrift. Er zijn in het Nieuwe Testament gedoopte gelovigen opnieuw afgevallen omdat zij geen ware gelovigen bleken te zijn. Wij denken aan Ananias en Saffira (Hand. 5:1-11), Demas (2 Tim. 4:10), Hymeneüs en Alexander (1 Tim. 1:19,20) en vooral aan Simon de tovenaars (Hand. 8:9-24). Zelfs aan Judas kunnen wij denken.

Ook nu geldt dit. Zonder voorbarig te willen oordelen en graag grote voorzichtigheid in acht nemende, moeten wij helaas constateren dat er vele volwassenen de zogenaamde geloofsdoop hebben ontvangen van wie het later zonneklaar bleek dat zij toch geen gelovigen waren. Er zijn onder de Baptisten in de Angelsaksische wereld en onder de Doopsgezinden velen die een vrijzinnig geloof aanhangen. Wij willen er alleen maar mee zeggen dat ook al is het zo dat geloof en doop onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en dienen te zijn, het geloof, zodra het als grond en rechtsbasis gaat gelden die toegang verleent tot de doop, een wankel en beslist onvoldoende basis is. Daarin heeft de volwassendoop dan ook geen streepje voor bij de kinderdoop.

Echter is er ook een andere kant aan de zaak. Het moet helaas worden gezegd dat in de bestaande christelijke kerk het geloof en de doop goeddeels van elkaar zijn losgemaakt. De doop is daardoor een veruitwendigd symbool geworden waarin geen kracht ligt maar waardoor slechts een oppervlakkige traditie in stand gehouden wordt.

Deze veruitwendiging en uitholling van de doop moet de kerk zeer zwaar worden aangerekend. Omdat zij zo

duidelijk ingaat tegen het Woord van God. We vinden in deze uitholling van de doop een aangrijpende parallel met de uitholling van de besnijdenis onder Israël. En we kunnen overal in de Schrift lezen hoezeer dit de toorn en het verdriet van God heeft opgewekt, gevolgd door zijn oordeel. We zouden ook nu aan deze christelijke gemeente tot wie wij zelf behoren, zoals Paulus doet in 1 Cor. 10, het waarschuwend voorbeeld van Israël voor ogen willen stellen en met kracht en ernst erop willen wijzen hoe slecht het met dit verbond verwaarlozende Israël is afgelopen.

Dat de doop in de christelijke gemeente zozeer uitgehold is, komt omdat het geloof van de gemeente zelf is uitgehold. De verslapping van het geloofsleven van de gemeente gaat gepaard met een verslapping van de functionering van de doop. De doop wordt aangepast aan het lage geloofspeil van de gemeente. Daar ligt de grondoorzaak van de veroppervlakkiging van de doop.

Op deze wijze is door de kerk zelf de indruk gevestigd dat de doop niets of niet veel te betekenen heeft. Zij geeft de indruk dat het feitelijk een schijndoop is, een waardeloze doop. Als er dan ook zijn die dit in ernst zo zien en op grond daarvan zich opnieuw laten dopen, omdat zij nooit een echte doop menen ontvangen te hebben toen zij als kind in de kerk gedoopt werden, dan staat in eerste instantie de kerk zelf schuldig hieraan. Dat moet heel diep worden beseft opdat wij zeer ootmoedig en ook lankmoedig zouden oordelen over hen die tot herdoop zijn gekomen. Vóórdat wij hen in gebreke stellen, zal de kerk eerst zichzelf ernstig in gebreke moeten stellen. En vóórdat wij hen tot bekering oproepen, zullen wij eerst onszelf hebben te bekeren tot God en tot zijn Woord. Deze weg van bekering zal ten opzichte van de doop daarin bestaan dat wij ermee ophouden om nog langer de doop neer te halen van zijn door God gegeven hoogte naar de door ons ongeloof veroorzaakte laagte van het leven der gemeente. Dit is tot nu toe vele malen en lange tijd gedaan niet alleen in de praktijk van het leven der gemeente maar ook in prediking, pastoraat, catechese en vooral ook in de theologie. Men heeft theologisch-dogmatisch allerlei theorieën opgesteld om de geestelijke armoede rondom de doop te legitimeren en camoufleren. Noodzakelijk is het daarentegen dat de gemeente terugkeert uit haar vervallen toestand naar de hoogte van haar doop, levend uit Gods volle genade in Christus, uit zijn vergeving en in een getuigende nieuwheid des levens (Rom. 6). Kortom, de christelijke gemeente zal weer zo haar doop dienen te verstaan en in de geloofspraktijk gestalte te geven zoals Paulus in Rom. 6 ons daartoe oproept. Dan zal het ook in de christelijke gemeente opnieuw duidelijk worden dat geloof en doop onlosmakelijk verbonden zijn en dat de doop teken en zegel van de gerechtigheid des geloofs is.

Zo zal ook de gemeente weer kunnen worden aangesproken op wat zij is: gemeente Gods te..., geheiligden in Christus Jezus, geroepen heiligen (1 Cor. 1: 1, 2). Er ligt dus een grote roeping voor de christelijke gemeente, namelijk dat zij haar doop opnieuw leert verstaan. Die roeping is de roeping van de predikanten met het oog op hun verkondiging, catechese en pastoraat, van de ouderlingen met het oog op hun arbeid in de gemeente, in hun regering en (doop-)tuchttoefening. Deze roeping is ook weggelegd voor de gemeente zelf in het onderzoek van het Woord Gods en het gehoorzaam luisteren en leven daarnaar.

5.7. Vragen in de praktijk

a. Hoe te oordelen over de doop die door de kerk in zijn betekenis en kracht is uitgehold?

Deze vraag wordt menig keer aan ons gesteld nu zovelen de (kinder)doop van de kerk niet meer erkennen en overgaan tot een volwassen (her)doop. Boven wezen wij er reeds op dat de kerk allereerst naar zichzelf moet zien voordat zij haar oordeel velst over degenen die zich opnieuw laten dopen. Wij komen namelijk voor het feit te staan dat de wijze waarop in de kerk over de doop wordt gesproken en ermee wordt omgegaan de gedachte lijkt te wettigen dat deze doop in feite vrijwel niets te betekenen heeft. Niet alleen doordat velen zonder geloof alleen vanuit een vlakke traditie de doop voor hun kinderen begeren en ontvangen, maar ook doordat de meelevende gemeente zelf nauwelijks iets verstaat van de kracht, betekenis en rijkdom van de doop. Wij willen hiermee niets afdoen van het feit dat vele kinderen van God dagelijks in het geloof leven bij en uit hun doop, uit de beloften van het heil die de Here daarin heeft betekend en verzegeld en waarvan zij de kracht en geldigheid in al hun levens situaties mogen ervaren, daarbij geleid en gevoed door een bijbelse verkondiging. Maar in het algemeen is de doop een weinig betekenevende zaak in de christelijke gemeente. Met als gevolg of als oorzaak dat de doop nauwelijks of in het geheel geen rol speelt in prediking, pastoraat, catechese en opvoeding.

Het is te begrijpen dat juist diegenen, die in het geloof ernst maken met God en zijn Woord en zo ook met de doop, moeite hebben om deze kinderdoop van de kerk als wettige doop te erkennen. En dat temeer naarmate een veruitwendigd en oppervlakkig kerkelijk en geestelijk leven als een zwachtel zich daaromheen heeft geweven. We kunnen vanuit dit gezichtspunt er heel goed inkomen dat er zijn die tot verachting van de kinderdoop komen en tot een volwassen (her)doop overgaan om zo de onlosmakelijke band tussen geloof en doop te herstellen en in haar wettigheid en noodzakelijkheid te erkennen.

Toch is dit niet het enige wat hierover te zeggen valt. In het bovenstaande hebben wij aangewezen dat er wel een onlosmakelijke band bestaat en dient te bestaan tussen de doop en het geloof maar dat het laatste niet het hart

noch de grond vormt van de eerste. Gaan wij nu de doop als zodanig voor ongeldig verklaren en verachten, omdat naar onze overtuiging het vereiste geloof niet aanwezig is, dan maken wij dit geloof tot grond van de doop omdat wij dan de wettigheid en geldigheid van de doop van het geloof laten afhangen. Hoezeer dit misverstand ook voor de hand ligt, is het toch een misverstand en in strijd met de Schrift. We lezen in het Oude Testament dat de besnijdenis in zijn wezen een geloofsbesnijdenis is. Toch is ze later in Israël veruitwendigd en een oppervlakkige en nietszeggende ritus geworden die in feite met veel ongehoorzaamheid gepaard ging. Wat is nu de reactie van Godswege hierop? Deze is niet dat de besnijdenis ongeldig wordt verklaard en dus na bekering moet worden overgedaan. Maar de reactie van Godswege is dat het volk wordt opgeroepen tot bekering om voor Gods aangezicht opnieuw te leven, dat wil zeggen om opnieuw uit Gods verbond te leven waarvan hun reeds besneden-zijn een teken en zegel is opdat deze besnijdenis weer wordt wat ze is: teken en zegel van de gerechtigheid des geloofs.

Hetzelfde kan van de doop worden gezegd. De christelijke gemeente reeds in het Nieuwe Testament leefde niet altijd op de hoogte van het heil dat in haar doop was betekend en verzegeld. Toch lezen wij nergens dat daardoor de doop ongeldig of onwettig wordt verklaard. Maar wel lezen wij o.a. in Rom. 6 de oproep tot de gemeente om nu ook in overeenstemming met de doop te leven als mensen die met Christus gestorven en opgestaan zijn en die dus nu dood moeten zijn aan de zonde en in nieuwheid des levens wandelen.

Wij mogen dus op grond van de Schrift zeggen dat de schuld van de christelijke gemeente in haar veruitwendiging en verzwakking van de doop groot is en dat er dus alle redenen zijn om zich te bekeren. Maar dat mag ons er niet toe brengen om nu de in haar midden bediende doop voor onwettig en ongeldig te verklaren. Nee, dat hoeft niet en dat mag ook niet omdat deze geldigheid en wettigheid niet afhangen van wat de gemeente ervan maakt of gemaakt heeft maar van wat God ervan gemaakt heeft bij de instelling ervan. Niet de gemeente maar God zelf en Christus bepalen de inhoud, geldigheid en wettigheid van de doop. En die bepaling en inzetten blijven gelden ook al treedt er misbruik op in de christelijke gemeente.

Geboden is daarom niet een nieuwe doop of een herdoop maar een nieuwe gehoorzaamheid van de gemeente om overeenkomstig haar doop te leven. En zij die daar, misschien wel als weinigen binnen de gemeente, oog voor krijgen, moeten zich niet afscheiden van haar door een herdoop te begeren maar mogen door een nieuwe geloofsgehoorzaamheid in de beleving en uitleving van het heil, dat in de doop betekend en verzegeld is, tot een inspirerend voorbeeld zijn en voor de hele gemeente ter navolging.

In verband hiemee wijzen wij er nog op dat het onbijbels karakter van de herdoop nog duidelijker blijkt wanneer deze bediend wordt in een gemeente of samenkomst die in het geheel niet de gemeente is waartoe de dopeling behoort. Men gaat dan 'ergens' een herdoop halen terwijl men daarna weer geheel los van die gemeenschap, soms op een grote afstand en zonder enige nazorg of gemeentelijk verband en medeleven, zijn weg vervolgt. Hieruit kan o.a. blijken dat het zich laten herdopen niet zelden onvoorbereid, te weinig doordacht en besproken met mede-gemeenteleden en in een opwelling gebeurt. Terwijl het karakter van de doop juist wijst op zijn definitieve, levenslange geldigheid (zie de paragraaf over De doop en onze geschiedenis, blz. 56).

In de Efezenbrief wordt daarentegen juist heel duidelijk dat de doop verbonden is met de concrete gemeente ter plaatse waartoe men behoort en in het midden waarvan men verkeert. Paulus wijst erop dat deze eenheid niet verbroken mag worden (Ef. 4:3-6), dat temeer omdat men als lidmaat van deze concrete gemeente gesteld wordt onder haar pastorale zorg en vermaning (Ef. 5 en 6).

b. Hoe dienen wij de herdoop te waarderen?

Uit het bovenstaande is ook al enigszins op te maken hoe de nogal eens voorkomende herdoop dient te worden gewaardeerd. Nu wij hierop nog even dieper willen ingaan, willen wij de vragen rondom herdoop en het bekleden van een kerkelijk ambt onbesproken laten. Ze zouden een aparte behandeling vragen hetgeen in het kader van dit geschrift geen eerste vereiste is. Het is duidelijk reeds dat wij de herdoop niet zien als de bijbelse en dus door de Here geboden weg. Niet opnieuw zich laten dopen is de weg maar gelovig onze doop beleven en uitleven in het midden van de gemeente is de weg.

Als er nu toch zijn die zich opnieuw laten dopen, hoe moeten wij dit dan waarderen en hoe moeten wij daarmee omgaan? Ook deze vraag is dringend en wordt door velen gesteld. Het is niet raadzaam om daar al te kort op te antwoorden. Dit antwoord dient zorgvuldig en weloverwogen te zijn.

1. In de eerste plaats herhalen wij nog eens wat wij boven reeds gezegd hebben, namelijk dat de kerk zelf in eerste instantie zich schuldig moet weten wanneer deze herdoop voorkomt. Omdat één van de diepste oorzaken ligt in het feit dat de gemeente zelf weinig of niets van de rijkdom en kracht van de doop openbaart. Alleen om die reden al zal de kerk met ootmoedigheid, zachtmoedigheid en lankmoedigheid degenen die zich hebben laten herdopen tegemoet moeten treden.

2. In de tweede plaats is belangrijk om na te gaan wat de diepste motieven zijn van hen die tot herdoop zijn overgegaan. Het kan zijn dat juist het verlangen om uit de rijkdom van de doop te leven hen tot deze herdoop heeft gebracht. Als het zo is dan is deze herdoop op zichzelf onjuist en gevolg van een ernstig misverstand maar het motief dat erachter lag, is wettig en zelfs te waarderen omdat het uit het geloof voortkomt en vanuit een heilige

onvrede met de vervallen doop-toestand in de kerk.

Het kan ook zijn dat men met de herdoop niet bedoelt de doop die reeds ontvangen is te diskwalificeren of zelfs te verachten maar dat het in deze herdoop gaat om een vernieuwing van de oorspronkelijke doop. Als het zo is, is er eigenlijk niet van een herdoop sprake maar zou men beter van een doopvernieuwing kunnen spreken. De vraag is dan wel of dit een juiste vorm van vernieuwing is. In de Schrift wordt wel van doop vernieuwing gesproken zoals er ook sprake is van verbondsvernieuwing maar niet in de vorm van een herbesnijdenis of een herdoop. Het is dan ook niet aan te bevelen om deze vorm van doopvernieuwing ingang te doen vinden. Echter blijft er reden tot verdere bezinning over de vraag in welke vorm zo'n doop vernieuwing dan wel kan plaatsvinden. Tot nu toe is de belijdenis van het geloof als zo'n doop vernieuwing beschouwd. Ook het deelnemen aan de Tafel des Heren kan als zodanig worden beschouwd. In het verleden gebeurde dit in bepaalde kerken op de wijze van een schriftelijke verklaring die men met zijn naam ondertekende en aan God opdroeg.

De vraag is of ook nog andere bijbelse of bijbels verantwoorde vormen ervoor te vinden zijn. Hier zou een verdere bezinning op zijn plaats zijn.

Ten slotte is het inderdaad mogelijk dat in de herdoop een bewuste, volgehouden afwijzing en verachting van de doop ligt die in de vroege kinderjaren is ontvangen. Hier komen wij voor een grote moeilijkheid te staan. Niet alleen de doophandeling van de kerk is hierbij in het geding. Uit het reeds genoemde is wel duidelijk geworden dat daaraan het zwaarste gewicht niet gehangen mag worden. Maar wat wel van groot gewicht is, is dat deze doop instelling van Christus is die, ook al wordt ze door de kerk met veel zonde en ongehoorzaamheid en ongelooft omringd, toch instelling van Christus blijft. Wie haar veracht, veracht dus de instelling van Christus ook al geeft de kerk zelf aanleiding ertoe. Nogmaals: de kerk staat hier schuldig maar ook degene die de doop afwijst, staat dan schuldig. Dit krijgt zijn diepste en doorslaggevende gewicht door het feit dat bij de doop niet de naam van de kerk of van een predikant, maar van de drie-enige God zelf is genoemd en aangeroepen. Wij zijn gedoopt in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Wie deze doop veracht, veracht ook deze aanroeping van de Naam en daarbij ingesloten ook de Naam van God zelf.

Hier treedt een aangrijpende toespitsing op. Want dan is het van tweeën één: óf de kerk ontheiligt de Naam van de drie-enige God bij elke doopbediening omdat zij dat doet bij een ijdele handeling waarbij de naam des Heren ijdel gebruikt wordt (vgl. Ex. 20:7). Of het is zo dat zij deze doop voor ijdel verklaren, terwijl zij wettig is, ook de aanroeping van de Naam voor ijdel verklaren en daarmee, als deze aanroeping toch wettig geschied is, de Naam des Heren zelf ontheiligen. Zo wordt de goede Naam die over ons aangeroepen is, gelasterd (Jac. 2:7). Wij beseffen diep dat hier de zaak tot het uiterste is toegespitst maar juist, wanneer wij deze zaak ernstig nemen met een laatste ernst, kunnen wij tot geen andere conclusie komen dan: óf de doop van de kerk is een ijdele zaak waaraan de kerk zich ernstig bezondigt door Gods Naam te ontheiligen óf zij die ten onrechte deze doop ijdel verklaren, bezondigen zich daaraan door ook Gods Naam de ontheiligen.

Het moge duidelijk zijn dat dit inderdaad een laatste toespitsing is. Wellicht zullen de meesten van hen die tot herdoop zijn overgegaan niet tot deze vergaande veroordeling willen komen dat de kerk schuldig staat aan een vrijwel permanente ontheiliging van de Naam in elke doopbediening. Als dit echter wel het geval is, wordt wel tegelijk hun eigen daad van herdoop geducht in de waagschaal geworpen en is dit in het midden van de gemeente onbestaanbaar en daarom ook ontoelaatbaar (Matth. 12:25).

Anderzijds heeft de kerk niet de vrijmoedigheid om al degenen die zich opnieuw hebben laten dopen aan te zien voor mensen die daarmee de Naam des Heren hebben ontheiligt. Als de kerk dit wel doet, gaat zij te ver. Voor mijzelf kan en wil ik beslist niet zo ver gaan omdat ik er te diep van overtuigd ben dat vele ware kinderen van God tot hen behoren. In het verleden, maar ook in het heden, denk ik aan velen die ik als oprechte gelovigen waardeer en liefheb. Dan moet de kerk op haar beurt deze herdoop waarderen, niet als een verachting van de doop die door haar bediend is, maar als een vernieuwing en herwaardering ervan. En dat zou perspectief geven tot een meer vruchtbare, wederkerige, bijbelse bezinning en terechtwijzing.

Daarbij ligt naar mijn inzicht een drievoudige roeping voor de kerk in het verschiet. Zij zal niet in eerste instantie direct moeten overgaan tot het nemen van tuchtmaatregelen tegenover hen die zich laten herdopen. Maar zij zal moeten beginnen om zichzelf, de gemeente zelf dus, haar doop te laten verstaan. Vervolgens en gelijktijdig zal zij hen, die tot herdoop neigen of het bijbelse zicht op de doop niet helder zien, nader en met liefde en volharding hebben te onderwijzen en ernaar te staan om tot een gezamenlijke terugkeer te komen tot een leven naar en uit de Schriften. Tenslotte zal zij bij hen die tot herdoop overgingen de motieven. daartoe moeten toetsen en in overeenstemming daarmee, zoals boven genoemd, moeten handelen.

Het is vooral met het oog op dit laatste dat wij dit boekje hebben geschreven. Wij hebben ons, zoals gezegd, met opzet van elke dogmatische of historische omlijsting of fundering ontdaan om zoveel mogelijk de Bijbel zelf te laten spreken. Ook de hermeneutische achtergrond van ons omgaan met de Schrift hebben we onbesproken gelaten. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat het zonder waarde zou zijn. Voorzover het beter en voller de Schrift helpt te verstaan, is het waardevol. Ik mag dus aan het eind nog wel verwijzen naar andere lectuur over ditzelfde thema die wel met deze hulpmiddelen werkt. Wij hoeven die lectuur niet met name te noemen. Voor degenen die er om verlegen zijn, is ze gemakkelijk op te sporen.

REGISTER VAN BIJBELPLAATSEN

Genesis		Jeremia		1:32 v.	38
s	pag.				
12	24,57	4:4	31	1:44	55
12:1	20	9:26	31	1:54 v.	38
v.v.					
12:2	21	30:22	24	1:68 v.v.	38
12:2, 3, 7	24	31	57	1:80	55
12:4	20	31:1	24	2:11	54
15	23,57	31:13 v.v.	32	4:21	11
15:6	20	31:31-34	28	22:15	11
15:18	24	31:32	32	22:16	36
17	23,26,57	31:34	32	22:16, 18	37
17:7	27			22:20	37
17:10	20,23	Joël		22:29,30	36
17:12	25	2	44	22:30	37
v.					
17:26	21	2:16	44	24:47	38
v.					
		2:23	44		
Exodus		2:28-32	43	Johannes	
20:7	69			1:17	28
24	18	Mattheüs		3:3	39
25:40	28	1:22 v.	11	3:26	36,41
26:30	28	2:17	11	4:2	36
		3:15	12	17:3	37
Deuteronomium		4:17	38	19:36 v.	11
10:16	31	5:17	11		
28	57	5:17,18	12	Handelingen	
29: 10-13	32	8:11	37,38	1:3,6,8	38
30:6	31	8:11,12	58	1:5	43
		8:12	37	2	43
Jozua		11:22	58	2:1	43
5	30,57	12:25	69	2:3	43
5:2-9	31	18	40	2:4	43
9:18	32	18:1 v.v.	39	2: 17-21	44
9:27	32	18:3	40	2:38	43
24	31,57	18:4	40	2:39	44
		19:6	22	5:1-11	62
1		19:13-15	39	8:9-24	62
Samuël		21:15	42	11:24	45
1	29	21:15, 16	54	15:5	31
		27:9	11	16:15	44
Psalmen		28:18	35	16:32	45
8	54	28:19	35,39	16:33	45
8:3	42	28:20	35	18:8	45
22	55				
22: 10, 11	29,55				
139: 13,	1456	Marcus		Romeinen	
		1:38	36	2	30
Jesaja		10:13-16	39	2:25-29	31
54:10	50			2:29	31
61	11	Lucas		3	15,16, 30
		1:24,25	29	4	13,15,17,20, 50

4:5	16	3: 15-25	27	3:20	47
4:10	15	3:16	29	3:22	47
4:11	15,26	3:24	27		
4:13	26	3:25	27	1 Timotheüs	
5	49	3:26-29	16	1:19,20	62
5:6	51	3:27	27		
5:8	51	3:27-28	16	2 Timotheüs	
5:18	49	3:29	27	4:10	62
5:21	49	4:12	31		
6	13, 16, 17,51,52	4:23	28	Titus	
	54,60,64,66	5:2 v.	31	3:5	35
6:3	51	6: v.v.	12,31		
6:3 v.v.	35			Hebreeën	
6:4	51,52	Efeze		7:11,12	28
6:5	51	1:1	46	8	27
6:6	51	2:12	27	8:5	28
6:8	51	2:19	27	8:8-12	28
6:12	52	3:18,19	10	11:8-19	15
		4:1	60	11:11	28
1					
Corint he		4:3	46	Jacobus	
1:1,2	64	4:3-6	67	2:7	69
1:2	47	4:4v.v.	46	2:23	24
1:14	45	5	67		
1:16	45	5:22	46	1 Petrus	
7:14	47	5:25	46	2:9	48
7:19	31	5:26	34		
10	57,63	6	67	1 Johannes	
10:2 v.v.	57	6:1	46	1:7	34
10:5	58	6:5	46		
12:13	47			Openbaring van Johannes	
12:22	47	Filippenzen		2:4v.	60
15:45	49	3:3	31	2:25	60
16:22	47	3:7 v.v.	17		
2				Colossenzen	
Corint he				3:3	60
1: 1	47	2:11	31		
		2:11,12	12,35		
Galate n		3:18	47		
3	28	3:19	47		